

Keskerakond

EESTI KESKERAKOND

VALIMISPLATVORM

RIIGIKOGU XV KOOSSEISU VALIMISTEL

TALLINN 2023

SISUKORD

EESSÕNA	2
HARIDUS- JA TEADUSPOLIITIKA	3
KAITSEPOLIITIKA	6
KESKKONNAPOLIITIKA	8
KULTUURIPOLIITIKA	11
MAAELUPOLIITIKA	13
MAJANDUSPOLIITIKA	15
RAHANDUS- JA MAKSUNDUSPOLIITIKA	20
RAHVASTIKUPOLIITIKA	22
REGIONAALPOLIITIKA	24
SISETURVALISUSE POLIITIKA	26
SOTSIAALPOLIITIKA	28
SPORDIPOLIITIKA	31
TERVISHOIUPOLIITIKA	33
TÖÖTURUPOLIITIKA	35
VÄLISPOLIITIKA	37
ÕIGUS- JA KODANIKUÜHISKONNA POLIITIKA	39

EESSÕNA

Hea valija!

Viimased aastad on olnud Eesti inimestele ja ettevõtetele keerulised: COVID-19 pandeemia, rekordiliselt kallinenud toidu- ja esmatarbekaubad, energiakriis ning Venemaa alustatud sõda Ukraina vastu on toonud palju ebakindlust. Peame leidma ühiselt tee, mis viib meid edasi, hoiab Eesti riiki ja inimesi. Peame tegutsema julgelt inimeste heaks!

Eesti Keskerakond leiab, et valitsus ei saa ega tohi pealt vaadata inimeste toimetulekuraskuste süvenemist, ettevõtete sulgemist ja töötuse kasvu. Oleme kindlalt olukorras, kus me olla ei taha, näidates parimaid tulemusi majanduslanguses ja inflatsioonis. Me ei tohi korrata vigu, mis said tehtud 2009. aasta majanduskriisi ajal.

Meie pakume lahendusi ja meil on tugev ning kogunud meeskond, kes oskab ideed ellu viia. Keskerakond on oma tugevust aastate jooksul tõestanud nii peaministrierakonnana, opositsioonis kui ka kohalikes omavalitsustes üle Eesti, sealhulgas pealinnas Tallinnas. Me peame oluliseks ühiskonna suuremat sidusust, inimeste ja ettevõtete hakkama saamist ning abikäe ulatamist nendele, kes seda vajavad.

Ärme lase end uinutada äärmustel ja must-valgetel valikutel. Peame täna olema julged, kuid tasakaalukad, tegutsema kiiresti, aga arukalt ja silmas pidama iga Eestimaa inimest. Vaid siis saame ületada meie teel olevad kriisid, tagada inimeste toimetulek ja kodumaa julgeolek. Meie valimisplatvorm toob selgelt välja, miks tuleb valida 5. märtsil just Eesti Keskerakonda!

Toeta oma ringkonnas Keskerakonna kandidaati! Nii annad oma hääle julgelt inimeste heaks!

JÜRI RATAS
KESKERAKONNA
ESIMEES

TÕNIS MÖLDER
KESKERAKONNA
VOLIKOGU ESIMEES,
VALIMISPLATVORMI
TOIMKONNA JUHT

HARIDUS- JA TEADUSPOLIITIKA

Eesti haridus on maailma absoluutses tipus. Rahvusvahelises võrdluses saavutatud kõrged kohad tõendavad haridussüsteemi head toimimist ning suurepärast taset, mida ei tohi lasta langeda. Meie haridussüsteemis on hea koostöö õpetajate, õpilaste, lastevanemate ja haridusjuhtide vahel. Tagatud on hea õpikeskkond ning tänapäevased õppevahendid. Kõik koolilõpetajad peavad oskama väga heal tasemel eesti keelt. Peame oluliseks sotsiaalsete sidemete ja sõprussuhete loomist eesti ning vene emakeelega noorte ja täiskasvanute vahel.

Meie ees on mitmeid väga tõsiseid probleeme. Õpetajate keskmine vanus on pidevalt kasvamas ning süveneb üha rohkem aineõpetajate puudus. Süveneb regionaalne hariduslõhe. Meie eesmärk on pakkuda head ja kvaliteetset haridust igas Eesti regioonis. Õppekavad vajavad kaasajastamist ning rohkem rõhku tuleb pöörata erinevatele innovaatilistele lahendustele ja õppija individuaalsusega arvestamisele kogu õppetöös. Kasvanud majanduskulude osakaal ei tohi ohustada kvaliteetse koolilõuna kättesaadavust.

Eestikeelne tasuta kõrgharidus peab olema tagatud ning kättesaadav kõigile soovijatele, kuid sellega ei tohi ohtu sattuda Eesti ülikoolide autonoomia ja konkurentsivõime. Eesti riik koostöös erasektoriga peab panustama teadusrahastuse suurendamisse.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

ALUS-, PÕHI- KESK- JA KUTSEHARIDUS

- Kahekordistada riigipoolset rahastust haridusasutuste toitlustusele. Tagame kõigile lasteaia ning koolilastele riigi poolt rahastatud tervisliku eestimaise toidu.
- Tagada igale lapsele tasuta lasteaiakoht. Kompenseerime kohalikele omavalitsustele sellega kaasnevad kulud.
- Võimaldada igale üldhariduskooli õpilasele üks tasuta spordi- või huvialaring oma kooli juures.
- Tõsta õpetajate keskmine palk lähiaastatel 3000 euroni ning suurendada riigi ja omavalitsuse koostöös teiste haridustöötajate palkasid, hoides need konkurentsivõimelisena võrreldes Eesti keskmise palgaga. Peame oluliseks, et haridustöötajate palgaläbirääkimistesse oleksid kaasatud ametiühingute esindajad.
- Suurendada alustava õpetaja ja tugispetsialisti lähetustoetust 25 000 euroni.
- Toetada haridusasutuste juhtkondade töötasude vastavusse viimist õpetajate palgaga ning kompetentsi- ja karjäärimudelitega.
- Suurendada riigi ja kohalike omavalitsuste koostöös lasteaiaõpetajate ja tugipersonali palkasid. Tagada üle Eesti alushariduse kvaliteet ja kättesaadavus.
- Väärtustada eripedagooge, sotsiaalpedagooge, koolipsühholooge, huvijuhte ja logopeede õpetajatega võrdselt. Pöörata senisest rohkem rõhku eripedagoogide koolitamisele ja nende teenuste kättesaadavuse parandamisele haridusasutustes.
- Tagada riigi ja kohalike omavalitsuste koostöös huvikooli õpetajate ja treenerite palgatõus. Seome huvihariduse ja treenerite palgad õpetaja alampalgamääraga.
- Tagada hea ja turvaline hariduskeskkond kõikides Eesti omavalitsustes. Käivitame investeringute programmi korrastamiseks ning kaasajastamiseks meie haridusasutused üle Eesti.
- Toetada programme, mis õpetavad õpilastele liikumisharjumusi ja tervislikke eluviise. Teeme selleks koostööd riigi, kohalike omavalitsuste, haridusasutuste, lapsevanemate ning erasektoriga.

- Tagada koolide rahastuses regionaalse eripäraga arvestamine. Meie eesmärk on hoida avatuna koolid ja haridusasutused väiksemates Eesti asulates.
- Tõsta õpetajate haridustehnoloogilist pädevust ja siduda õppekavad rohkem innovaatiliste lahendustega nii iseseisvas töös kui ka koolitunnis.
- Tagada riikliku õppekava rakendamiseks piisaval hulgal õpetajaid ja tugispetsialiste ning toetada koole õppevahendite koostamisel ja hankimisel. Eestikeelse hariduse arendamise protsessis peab tagama, et üldhariduskoolide õpilaste teadmiste tase ja õppetöö kvaliteet ei lange. Keskerakond ei toeta poliitkampania korras läbiviidavat üleminekut eestikeelsele haridusele, mis seab ohtu õppekvaliteedi ja vajalike õpetajate tagamise nii eesti- kui venekeelsetes koolides.
- Võimaldada õppekvaliteedi tagamiseks vene emakeelega õpilastele osaliselt vene- või kakskeelset õpet koos süvendatud eesti keele õppega, et tagada neile vajalike teadmiste omandamine ning paremad võimalused edasiõppimiseks ja kutse omandamiseks. Toetame riiklikult erinevate keelekümblusmetoodikate ja lõimitud õppekavade kasutamist alus- ja üldhariduses.
- Jätkata ja suurendada programmi „Eestikeelne õpetaja haridusasutuses“, mille raames riik palkab eestikeelseid õpetajaid venekeelsetesse lasteaedadesse ja koolidesse.
- Toetada eesti keele õpet välisriigi koolides, kus õpivad Eesti lapsed. Laiendame vabalt kättesaadavat eestikeelset digiõppevara.
- Muuta kehtivaid põhikooli ja gümnaasiumi lõpetamise tingimusi, et tagada selgem ja ühetaoline koolilõpetajate kohtlemine edasiõppimisel.
- Vähendada üldhariduskoolide õpetajate halduskoormust ja bürokraatiat, suurendades koolides tugipersonali osakaalu.
- Parandada tervise-, sotsiaal- ja haridusvaldkonna koostööd kindlustamaks lastele vajalike tugiteenuste kättesaadavus ning kvaliteet olenemata lapse elukohast ja haridusliku erivajaduse olemasolust.
- Arendada õpilasesinduste võrgustiku tööd kõikides haridusasutustes.
- Muuta lasteaiad, põhikoolid, gümnaasiumid ja kutsekoolid turvaliseks ning kiusamisvabaks. Rakendada senisest tõhusamaid meetmeid koolivägivalla ennetamiseks ning aidata ohvreid professionaalse nõustamise kaudu.
- Edendada koostöös lapsevanemate ja õpetajatega põhihariduse raames sotsiaalmeedias käitumise norme, kaitsmaks iga lapse identiteeti ning vältimaks virtuaalkiusamist.
- Laiendada koolides tehnoloogia-, robotika- ja programmeerimisõpet. Tagame igale kooliõpilasele vahendid IT-ainete õppimiseks.
- Panustada haridusprogrammis senisest rohkem isamaalisse kasvatusse, riigikaitseõpetus koolides peab olema kohustuslik osa õppeprogrammist.
- Toetada usundiõpetuse laialdasemat pakkumist valikainena.
- Laiendada üldhariduskoolides autokooli teooria ja sõiduõpet võimaldamaks koolilõpetajal saada riigi toetusega B-kategooria autojuhiloa.
- Suurendada liikluskasvatuse õppemahtu esimeses ja teises kooliastmes.
- Toetada igapäevaste rahaliste otsustega seotud teemade ehk finantskirjaoskuse lülitamist kooliprogrammi. Arendame üldhariduskoolides investeerimisõpet.
- Rajada hariduslike erivajadustega lastele senisest rohkem eraldi koole. Hariduslike erivajadustega õpilastel peab olema võimalus õppida endale sobivas haridusasutus.
- Tagada erivajadustega õppuritele paremad õppimisvõimalused kutsekoolides.
- Arendada õppijakeskset hariduslugu kui personaalse õpitee ja elukestva õppe keskkonda.
- Soodustada töandja võimalusi oma töötajatele lastehoiuteenuse pakkumiseks, selleks vaatame üle kehtivad regulatsioonid.
- Tagada igale põhikooli õpilasele koolipäeva õppeprogrammi raames vähemalt 60 minutit aktiivset liikumist.

ÜLIKOOL JA TEADUSPOLIITIKA

- Tagada Eesti üliõpilastele võimalus omandada tasuta ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist kõrgharidust. Peame vajalikuks hoida ja arendada kõrghariduse omandamist eesti keeles.
- Tõsta riikliku rahastust kõrgkoolidele lähiaastatel 1,5 protsendini SKP-st.
- Hoida riigi poolt teadus- ja arendustegevuse rahastust 1 protsendi tasemel SKP-st.
- Tõsta teadus- ja arendustegevuse rahastust erasektori poolt 2 protsendini SKP-st. Toetame vajalikke meetmeid soodustamiseks erasektori investeeringute osakaalu tõusmist teadus- ja arendustegevuses.
- Suurendada koostööd kõrgharidusasutuste ja erasektori vahel, et teadustegevus oleks rohkem rakendatav Eesti majanduse edendamiseks.
- Kaasata riigi strateegiliste otsuste tegemisse rohkem Eesti Teaduste Akadeemia esindajaid.
- Tagada õppejõududele konkurentsivõimeline palk, et hoida tänaseid õppejõude kõrghariduse juures.
- Võimaldada ülikoolides eraldi õppejõu ja teadlase karjääriredeli süsteemi rakendamist, et tagada paremate pedagoogiliste võimetega isikute keskendumine õpetamisele ning võimaldada teaduritel keskenduda enam uurimistööle.
- Siduda selgemine Eesti ülikoolide riiklik tellimus tööturuvajadustega ning suundumustega.
- Tagada nii Eesti kui välisüliõpilaste parem integreeritus Eesti tööturule. Tagame riigi poolt soodustatud praktikakorralduse koostöös erasektoriga.
- Suurendada üliõpilaste sotsiaalseid garantiisid, et tudeng saaks täielikult õpingutele pühenduda.
- Muuta õppelaenu tagasimaksmise süsteemi, võimalusega riigi poolt hüvitada õppelaen täies mahus, tingimusega töötada avalikus sektoris õpitud erialal vähemalt kolm aastat.
- Taastada süsteem, kus õpingute jooksul lapsevanemaks saamisel on võimalus ühel lapsevanemal taotleda õppelaenu osalist kustutamist riigi poolt.
- Tagada erivajadustega õppuritele paremad õppimisvõimalused kõrgkoolides.
- Toetada elukestvat õpet ning rahvaülikoolide tegevust täiskasvanute koolitamisel.
- Toetada riiklikult regionaalseid kolledžeid, et parandada kõrghariduse kättesaadavust üle Eesti.
- Toetada eakatele suunatud ülikooliprogrammide jätkamist ja arendamist omavalitsustes (näiteks Kolmanda nooruse ülikool jne).

KAITSEPOLIITIKA

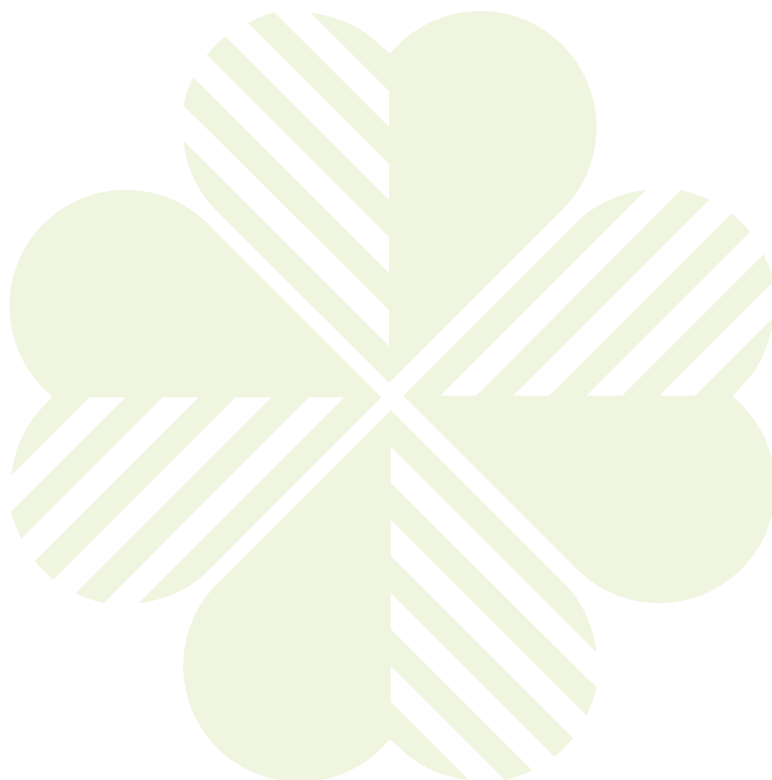
Julgeolekulukord maailmas on ebastabiilne ja seda mõjutavad muutused sageli kiired ning ennustamatud. Euroopas toimub suuremastaapne sõda ja agressorist Venemaa kasutab oma eesmärkide saavutamiseks kõiki vahendeid, ignoreerides rahvusvahelist õigust. Lahingutegevus toimub Ukraina territooriumil, kuid sõda käib lääne demokraatia vastu. Soome ja Rootsi liitumine NATOga parandab küll sõjalist tasakaalu regioonis, kuid meie naabri agressiivne käitumine sunnib meid astuma kiireid ja otsustavaid samme laiapindse riigikaitse tugevdamiseks. Seoses kasvanud sõjaohuga peab Eesti tõstma ühiskonna kriisivalmiduse taset ning suurendama investeeringuid kaitsevõimesse. Peame olema valmis kaitsma nii iseennast kui ka oma liitlasi.

Iga Eesti inimene on oma riigi jaoks väärtuslik. Eesti riigikaitse peab olema korraldatud selliselt, et kriisi ja sõja korral rakendatakse kogu kasutada olev ressursid ühiskonna ja selle liikmete kaitseks. Riigikaitstes osalemine on iga kodaniku õigus ning igaühe teadlik panus on oodatud. Meie julgeolek on jagamatu, Eesti kaitseb oma huve aktiivse julgeolekupoliitikaga, tehes koostööd liitlaste ja partneritega.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

- Teha koostööd kõikide erakondadega, et tagada ühine nägemus riigikaitse eesmärkide saavutamiseks. Pooldame erakondade ülese riigikaitse kokkuleppe sõlmimist.
- Eesti kaitseks vajalike võimete kiirkorras väljaarendamist. Kaitsekulutuste maht peab järgmistel aastatel püsima 3 protsendi tasemel SKPst ning seda kohandatakse vastavalt muutustele julgeolekulukorras. Võimearenduse otsused tehakse jätkusuutlikult, tagades ressursi kogu elukaareks. Riigikaitseliste investeeringute otsustus- ja hankeprotsessid peavad olema läbipaistvad.
- Iseseisva kaitsevõime arendamise kvalitatiivset kasvu. Õhuturbe üleminek õhukaitseks peab olema sujuv ja kiire. Kiirendada tuleb keskmaa õhutõrje võimekuse arendamist Eestis ning teha selleks koostööd meie liitlastega.
- Arendada laiapindset riigikaitset, et tagada reaalne ja toimiv süsteem kriisi- ja sõjaolukordades.
- Aktiivset panustamist NATOsse, et tagada Eesti huvide kaitse. Liitlasüksuste kohalolek regioonis ja varustuse eelpaigutus peab olema piisav usutava heidutuse tagamiseks. Madridi tippkohtumise otsused liitlaste suurendatud kohaloleku ehk EFP tugevdamise osas tuleb kiiresti ellu viia.
- Arendada kaitseväge taristut selliselt, et liitlaste alalise kohaloleku tingimused oleksid täielikult tagatud.
- Regulaarselt üle vaadata NATO ja rahvuslike kaitseplaanide sobivus vastavalt julgeolekulukorrale.
- Välisoperatsioonidesse panustamise jätkamist NATO, Euroopa Liidu, ÜRO ja tahtekoalitsioonide raamistikus, eesmärgiga panustada üldisesse julgeolekusse ja tugevdada sidemeid liitlastega.
- Euroopa Liidu kaitsedimensiooni intensiivsemat kasutamist nii sõjalise kaitse kui ka ühiskonna toimepidevuse kontekstis.
- Kaitseväge toimimise aluste ülevaatamist, et need vastaksid julgeolekukeskkonna muutumisest tingitud nõudmistele. Tsiiviilkontrolli toimetehhanismid ja sõjalise autonoomia suhe peab olema üheselt mõistetav.
- Riigikaitsele panustavate inimeste väärtustamist. Looime kompensatsioonimehhanismid, mis peatavad sõjaliste teadmiste äravoolu kaitsevæest ning lõpetavad kogunud kaitsevæelaste ennetähtaegse lahkumise teenistusest.
- Luua võimalused reservvæelaste teadmiste ja kogemuste paremaks kasutamiseks. Lisaks igale okkale loeb ka iga ajurakk.
- Kaitseleidi tegevustoetuse suurendamist. Kaitseleidi on maakaitse selgroog ja väärub kaitsevæega võrdset kohtlemist nii varustuse kui väljaõppe osas. Seoses organisatsiooni kasvuga tuleb suurendada väljaõppe läbiviimiseks ettenähtud ametikohtade arvu.
- Rakendada kaitsevæe taristu sh harjutusväljakute arendamisel suurem kogukonna kaasatus ning koostöös kohalike omavalitsustega töötada välja kompensatsioonimeetmed.

- Suurendada elanikkonna kaasamist riigikaitse, et tugevdada Eesti kaitsevõimet. Peame oluliseks vabatahtlike sh naiste osalemist ajateenistuses. Vabatahtlik osalemine ajateenistuses peab andma rohkem valikuvõimalusi ajateenistuse läbimiseks.
- Panustada tarka kaitse, suurendada uute tehnoloogiate kasutamist ja innovatiivsust.
- Arendada ja kaasata senisest enam kodumaist kaitsetööstust. Kindel osa teadusrahast ning riigikaitsekuludest peab minema oma kodumaise kaitsetööstuse arendamiseks. Toetame Eesti kaitsetööstuse innovatiivsust, sh teadusgrante Eesti kaitsetööstuse arendamiseks.
- Tõsta riigisiselisel ja rahvusvahelisel tasandil hübriidohtudega võitlemise võimekust, samuti Eesti riigi valmisolekut ja võimekust libauudiste ning muu väärinformatsiooni leviku tõkestamisel.
- Panustada isamaalisse kasvatusse, kaitsetahte suurendamine on igaühe asi. Riigikaitseõpetus koolides peab olema kohustuslik osa õppeprogrammist. Arendame läbi riiklike programmide elanikkonnakaitse võimekust meie ettevõtetes ja riigiasutustes.
- Taastada kaitseväes kaplaniteenistus, et tagada reserv- ja tegevväelastele kaitsetahte säilimine ning pakkuda neile moraalselt tuge.
- Taastada spordirühm kaitseväes, et arendada läbi spordi suuremat ühiskonna kaitsetaht. Oluline on tagada tipp sportlastele ajateenistuse läbimiseks tingimused, mis võimaldavad neil enda erialast sportlikku vormi säilitada.
- Taastada riigikaitse traditsiooni kandjana ja kaitseväge sümboliväärtuse rõhutamiseks kaitsevæeorkester.

KESKKONNAPOLIITIKA

Eesti on ilusa ja puhta looduskeskkonnaga riik, kus on hea elada. Meie inimesed hoiavad ja väärtustavad puhast looduskeskkonda. Eesti koostöös teiste Euroopa ja maailma riikidega peab liikuma Pariisi kliimakokkuleppega seatud eesmärkide suunas. Senisest rohkem tähelepanu tuleb suunata kliimamuutuste ennetamisele ning nende tagajärgedega toimetulekule.

Ühiskond peab toimima arvestades säästva arengu printsiipe. Mida puhtam keskkond, seda parem nii vaimne, kui füüsiline tervis. Väärtustades elu võimalikkust maal ning pakkudes erinevates Eesti piirkondades head ettevõtluskeskkonda, peame oluliseks arendada ja hoida kalandus- ning metsandussektorit konkurentsivõimelisena.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

KLIIMA JA KESKKOND

- Töötada välja kliimaseadus, mis võtab fookusesse kogu roheleppe eesmärgi ning tegevused selle saavutamiseks. Kliimaseaduse loomiseks kutsume kokku kliimakogu, kuhu kaasame meie parimad eksperdid ja teadlased.
- Liikuda koos teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega kokkulepitud keskkonna- ja kliimaeesmärkide poole, arvestades nii ökoloogiliste, sotsiaalsete kui ka majanduslike väljakutsetega.
- Toetada ja soodustada keskkonna- ja energiasäästlike lahenduste arendamist kõigis eluvaldkondades. Peame oluliseks keskkonnasõbralikku tootmistehnoloogiasse investeerimist ning taastuvate ja taaskasutatavate materjalide osakaalu suurendamist.
- Kaasata kohalikke kogukondi, ettevõtteid ja erialaliite keskkonda puudutavate otsuste tegemisse ning planeerimisse.
- Pöörata tähelepanu keskkonnaharidusele kõigis ühiskonnagruppides. Haridusasutuste keskkonna- ja loodushariduse programmides näha ette rohkem looduses õppimist.
- Kindlustada looduse ja elurikkuse säilimist meie looduskaitsealadel ning rahvusparkides. Kaasajastada kehtivaid kaitse-eeskirju ja – kavasad.
- Soodustada elurikkuse hoidmist linnades, moodustades rohealadest, -korridoridest ja putukaväiladest ühtse terviku.
- Võtta suurema tähelepanu alla tihe- ja hajaasustusala maastikuline ning ruumiline planeerimine, tagades kõrgendatud avaliku huviga rohealade ökoloogiliselt ja ruumiliselt läbimõeldud kasutamise ning kaitse.
- Viia miinimumini logistika, ladustamise jm tarbeks minev energiakulu ning süsiniku jalajälg. Toetame kogukondade väiketootmisi ja kogukonnaaedade teket üle Eesti.
- Kiirendada taastuvelektrienergiele üleminekut. Eelisarendada tuule-, päikese- ja bioenergeetikat läbi tasakaalustatud ning tõhusa planeerimise ja arendamise protsessi. 2030. aastal toodetakse Eestis kogu omatarbimiseks minev elekter taastuvatest energiaallikatest.
- Liikuda edasi uue põlvkonna tuumaenergeetika arendamise riikliku analüüsimisega, leidmaks selle juures parimad lahendused looduskeskkonna säilitamiseks.
- Jätkata erinevate vesinikutehnoloogia programmide rakendamist. Vesinikutehnoloogia areng peab koostöös erasektoriga saama stabiilsema riikliku toe ja rahastuse.
- Parandada Euroopa Liidu rahastuse toel Eesti mere ja siseveekogude keskkonnaseisundit.
- Leida maaomanikega kokkulepe kallasraja suuremaks avamiseks ja paremaks kasutamiseks.

- Merekaitsealade loomist. Tagame riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil kehtestatud meretarnspordi ohutuse ning keskkonnaalased nõuded.
- Suurendada riigi võimekust Läänemere kaitsmisel naftareostuse eest.

JÄÄTMEAJANDUS

- Liikuda ringmajanduse poole jätkusuutlikult ja keskkonda säästvalt. Peame oluliseks soodustada ettevõtlust, kus pakutakse keskkonnasäästlike tooteid ning teenuseid.
- Anda omaavalitsustele võimalus ja vahendid jäätmete paremaks sorteerimiseks ning ringkasutusse võtmiseks järgides „saastaja maksab“ põhimõtet.
- Vähendada järk-järgult olmejäätmete ladestamist ning suurendada tootmisjääkide väärimist.
- Näha jäätmeid kui ressursi ning investeerida jäätmekäitluse taristusse. Tõsta ühiskonna teadlikkust ringmajandusest ning pakkuda inimestele piisavalt kvaliteetset ning kättesaadavat jäätmete loovutamise teenust.
- Muuta suurüritustel kohustuslikuks jäätmete liigiti kogumine, soodustada korduvkasutuslahenduste eelistamist ning teostada järelevalvet nende nõuete täitmise üle.
- Laiendada tänast pandipakendisüsteemi. Peame oluliseks arendada pandipakendisüsteemis piiriülest koostööd lähiriikidega.
- Vähendada toiduraiskamist. Muudame ettevõtetele kaubanduses ja söögikohtades ülejääva toidu annetamise majanduslikult efektiivsemaks ning lihtsamaks.
- Loobuda järk-järgult ühekordsete plasttoodete tarimisest. Koostöös ettevõtjatega rakendame meetmeid pakendijäätmete taaskasutamiseks ja ühekordse plasti vähendamiseks, ilma et see vähendaks ettevõtete konkurentsivõimet ja tõstaks märkimisväärselt teenuste ning kaupade hinda.

KALANDUS JA JAHINDUS

- Toetada jahitraditsiooni säilimist igas Eesti piirkonnas. Peame oluliseks jahinduseetika ja erinevate jahindusega seotud tegevuste teadvustamist ühiskonnas.
- Tagada paremini maaomanike õigused jahikorralduses, säilitades seejuures kogukondliku jahinduse. Suurendame läbipaistvust jahilubade väljastamisel ning reguleerime täpsemalt Jahindusnõukogude rolli Eesti jahinduses.
- Keelustada pliidi sisaldava laskemoona ja püügivahendite kasutamine jahinduses ning kalanduses vastavalt Euroopa Liidu määrusele.
- Lubada haneliste kevadise heidutusjahi põhjendatud pidamist. Suurendada piirkondlikku vajadust arvestades karude ja huntide küttemislimiiti.
- Parendada kalade rände- ja kudemise võimalusi. Eemaldame takistused kalade looduslikelt rändeteedelt vastavalt Euroopa Liidu kehtestatud korrale.
- Jätkata harrastuskalapüügi arendamist läbi püügiregulatsioonide lihtsustamise ja taristu arendamise.
- Suurendada Eesti kalavarusid. Tagada kalandussektori jätkusuutlikkus ja tugev konkurentsivõime eksporditurgudel.
- Vaadata üle kalavaru hoidmiseks kormoranide ja hüljeste arvukuse ohjamise võimalused.
- Arendada ja kiirendada avamere vesiviljelusega tegelevate ettevõtete teket Eestis, eesmärgiga luua rohkem töökohti väljaspool suurlinnu.

METS JA MAAVARAD

- Säilitada Eesti metsade mitmekesisus ja liigirikkus. Suurendame Eesti metsa pindala 75000 hektari võrra, selleks istutame väheväärtuslikule maale uusi metsi. Peame oluliseks majandada meie metsi jätkusuutlikult ilma metsatagavara vähendamata. Senisest enam tuleb rõhku pöörata meie metsade tervisele.

- Kaitsta Eesti metsi. Eesti riigimets on meie ühisvara ning selle hoidmine ja majandamine peab toimuma läbipaistvalt ja kogukondi kaasates.
- Suunata Riigimetsa Majandamise Keskuse tuludest rohkem raha era- ja riigimetsa kaitsmiseks ning eramaaomanikele looduskaitseliste piirangute kompenseerimiseks.
- Vaadata üle Riigimetsa Majandamise Keskuse raiemahud. Arvestame riigimetsa majandamisel säästliku metsanduse põhimõtetega.
- Kehtestada võimalikult kiiresti Eesti metsanduse arengukava. Järgneva 10 aasta Eesti metsade uuendusraie maht peab arvestama nii ökoloogiliste, sotsiaalsete, kultuuriliste kui majanduslike mõjudega.
- Elavdada majandust, vääripindades maksimaalselt kohalikku toorainet Eestis. Meie loodusrikkus ja sellest saadud majanduskasu peab jõudma läbi kohalike ettevõtete rohkemate Eesti inimesteni.
- Motiveerida erametsa ja -maa omanikke vabatahtlikult moodustama kaitsealasid ning rakendama kevadist raierahu. Analüüsime raierahu pikendamist riigimetsades.
- Kaardistada ja säilitada kogukondadele olulised metsad. Tähtis on inimestele oluliste metsade hoidmine ja tasakaalustatud majandamine. Kesksema rolli peavad võtma koostöös riigiga kohalikud omavalitsused.
- Suurendada erametsandustoetusi. Arendame ja toetame erametsade tarka uuendamist ning tervisliku seisundi parandamist.
- Riikliku metsanduse statistika läbipaistvuse suurendamist. Meie metsade statistika peab olema teadlastele kättesaadav ning andmete kogumise metoodika täiustatud, võimaldamaks arvestada metsa erinevaid funktsioone ja ökoloogilist mitmekesisust.
- Rakendada Eesti metsadest raiutud biomassi paremat kasutamist. Välistame väärtusliku puidu kasutamist suuremahuliseks energiatootmiseks.
- Luua eeltingimused suuremahulisemaks metsa mittepuiduliste saaduste vääripindamiseks ja kasutamiseks. Kaasata Eesti teadlasi ning ettevõtteid erinevate innovaatiliste keskkonnasäästlike lahenduste rakendamiseks antud sektoris.
- Taastada sood aktiivsest kaevandamisest väljas olevates turbakaevandustes, et vähendada nende mõju ja heidet keskkonnale.
- Jätkata põlevkivi säästlikku kasutamist energeetika valdkonnas, püüdes samal ajal vähendada põlevkivisektori süsiniku jalajälge läbi innovatsiooni.

KULTUURIPOLIITIKA

Igal Eesti inimesel peab olema võimalus osaleda kultuurielus nii looja kui ka vastuvõtjana, sõltumata regionaalsest, majanduslikust, kultuurilisest, etnilisest, vanuselisest, soolisest või erivajaduslikust eripärast.

Kultuuritaristu arendamine igas Eestimaa piirkonnas saab toimida koostöös riigi, kohaliku omavalitsuse ja eraalgatuslike organisatsioonidega. Eesti kultuuri tulevik sõltub laste loovuse toetamistest ning loomemajanduse jätkusuutlikust arengust. Kultuurielu toimimises ja loominguulise aktiivsuse tagamisel peab avalik sektor võtma suurema rolli koostöös riigi poolt rahastatud kultuuriühingutega.

Eesti keele ja kultuuri hoidmine ja arendamine on põhiseaduslik kohustus. Eesti hoiab au sees rahvuskultuuri ajalugu ning traditsioonilisi kultuurisündmusi. Eesti kirjandus, kujutav kunst, muusika, teater, film ja kultuuri hübriidsed vormid peavad jõudma laiemale auditooriumini. Oluline on Eesti kui kultuurriigi kuvandi sisustamine ja presenteerimine maailmas.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

KULTUUR

- Arendada koostöös omavalitsustega maakondlike kultuurimajade ja rahvamajade võrgustikku, tagamaks ligipääs kultuurile igas Eesti nurgas. Regionaalpoliitiliselt olulise objektina toetame uue Hiiumaa kultuurikeskuse rajamist Kärdlasse.
- Arendada koostöös kohaliku omavalitsusega välja Tallinna Lauluväljak vastavalt toimunud arhitektuurikonkursile. Lauluväljak peab jääma laulupidude koduks, suurürituste toimumispaigaks ning täitma kaasaegse linnaruumi funktsioone.
- Toetada Tallinna filmilinnaku rajamist ning Eesti filmitööstuse arengut. Soodustame rahvusvaheliste filmitootjate tulekut Eestisse läbi tagasimaksefondi Film Estonia, toetades meie valdkonna professionaalide tööhõivet.
- Laiendada Kultuurirannitsa programmi, suurendades toetust iga õpilase kohta 60 euron. Kõikidel lastel on võimalus läbi Kultuurirannitsa programmi osaleda kultuuriüritustel, näitustel, teatrietendustel sõltumata nende perekondade rahalistest võimalustest ning regionaalsest eripärast.
- Toetada kultuurivautšerite kasutusele võtmist. Kultuurivautšerid aitaksid parandada majandus- ja sotsiaalsesse raskustesse sattunud inimeste vaimset heaolu ning enesehinnangut.
- Täiendada teatrite toetusmeedet, et soodustada külalisetenduste korraldamist igas Eesti maakonnas, arvestades ka saarelist eripära.
- Laiendada "Muuseumipühapäeva" programmi kõikidesse omavalitsustesse, tagades igakuiselt ühel pühapäeval tasuta sissepääsu muuseumidesse.
- Toetada professionaalse kõrgkultuuri püsimist ja arengut ning loomemajandust.
- Kindlustada kultuuri riikliku toetussüsteemi jätkumine ning toetada Eesti kultuuri tutvustamist maailmas erinevatel festivalidel ja üritustel.
- Tugevdada vabakutseliste loovisikute sotsiaalseid garantiisid, tagamaks neile ravikindlustus.
- Algatada kultuuritöötajate tööandjapensioni seadustamine.
- Soodustada kultuuri rahastamise erinevaid võimalusi. Ettevõtete ja eraisikute annetuste rahastuse suurendamiseks viime läbi maksupoliitika muutmise analüüsi.
- Tõsta Eesti autoritele makstava laenuhüvitise fondi mahtu, tagamaks väärkam loometöö tasu.
- Anda hoogu raamatukogude digivõimekuse parandamisele ning suurendada koostöös omavalitsustega kõrgharidusega raamatukoguhoidja palka Eesti kultuuritöötaja palgamiinimumini.
- Suurendada teavikute soetamise rahastust, et igas Eesti raamatukogus oleks lai valik kirjandust.

- Luua koostöös kohalike omavalitsustega programm raamatukoguhoonete kujundamiseks multifunktsionaalseteks kogukonnakeskusteks.
- Vähendada raamatute ja e-raamatute käibemaksumäära 5 protsendile.
- Toetada igakülgset laulu- ja tantsupeo traditsiooni ning jätkata laulu- ja tantsupeo juhendajate toetamist. Loomes toetusmeetme autentsete rahvariiete soetamiseks, et näidata parimal viisil Eesti maakondade ja kihelkondade kultuurilist rikkust.
- Toetada puuetega inimeste, sh kurtide kultuuri säilimist ja arendamist, võimaldades neile ligipääsu kultuurivähemuste toetusmeetmele.
- Tugevdada kultuuriasutuste ligipääsetavuse arendamist erivajadustega inimestele, sh pakkuda viipekeele tõlkega teatrietendusi, arendada nägemispuudega inimeste viitesüsteeme kunstinäitustel ning erinevates kultuuriasutustes.
- Säilitada Eesti kultuurilist mitmekesisust toetades rahvusvähemuste kultuuriüritusi, uurimistööde koostamist ning pärandi säilitamist.
- Aidata kaasa audiovisuaalse kirjaoskuse ja filmialase teadlikkuse kasvule ühiskonnas, toetades Eesti Filmi Instituudi osalusel filmikultuurikeskuse käivitamist ja filmide (arhiivi) tihedamat sidumist õppekavaga.

MUINSUSKAITSE

- Tagada Eesti kultuuripärandi säilimine, toetades kaasaegsete pärandihoidlate ehitamist, muuseumide toetusmeetme jätkumist ning kogude digiteerimist kõigile avatud platvormidel.
- Käivitada Eesti mõisate renoveerimise ja hoidmise riiklik programm. Hoiame ja säilitame meie ajaloolisi mõiskomplekse ning anname neile uue hingamise.
- Tagada muinsuskaitse tõhus töö kaitsealuste objektide säilitamisel, töötades koos kohalike omavalitsustega pärandi restaureerimisel, konserveerimisel ja taastamisel.
- Leida tänapäevaseid võimalusi arhitektuurimälestiste kasutusele võtmiseks. Lähtume põhimõttest – vana hoone taaskasutusse võtmise ökoloogiline jalajälg on väiksem kui uusehitusel.
- Pakkuda võimalusi muinsuskaitse all olevates hoonetes kasutada kaasaegseid tehnoloogiasid eesmärgiga vähendada hoonete ülalpidamiskulusid ja keskkonna jalajälge.
- Säilitada ajaloolise ning kultuurilise väärtusega hooneid, arvestades muinsuskaitse spetsialistide ja kunstiajaloolaste arvamusega.
- Konserveerida Maarjamäe memoriaal koostöös Tallinna linnaga ning liita kogu ala Eesti Ajaloomuuseumi välinäitusega.
- Kaardistada kõik Eesti looduslikud pühapaigad ning tagada nende korrashoid ja säilimine.

KIRIKUD JA KOGUDUSED

- Tagada seadusloomes südametunnistuse, usu- ja veendumuste vabadus. Selle rakendamine peab olema tasakaalus kõikide teiste põhiseadusest tulenevate õigustega.
- Toetada kirikute igapäevast lahtiolekut ja toimimist. Kirikutel on oluline roll rahva kultuuritemplitena, sealhulgas rahva vaimse tervise toetajana ja hingehoiu pakkujana.
- Toetada usundiõpetuse laialdasemat pakkumist valikainena.
- Jätkata sotsiaalministeeriumi haiglate- ja hoolekandetasutuste kaplanaadi riigipoolset rahastamist.
- Taastada kaitseväes kaplaniteenistus, et tagada reserv- ja tegevväelastele kaitsetahte säilimine ning pakkuda neile moraalset tuge.
- Toetada Eesti diasporaasid välismaal, et tagada võimalus saada emakeelset usutalitust ning usuõpetust.
- Kindlustada Eesti kirikute ja kloostrite korrashoid ning nende säilimine järgmistele põlvedele.
- Koostada kõikidest Eesti kirikutest 3D mudelid, mille abil oleks võimalik meie pühapaikadega tutvuda interaktiivselt üle maailma.

MAAELUPOLIITIKA

Põllumajandus ja metsandus on maaelu kõige olulisemad tugisambad ning ühtlasi ka Eesti kultuuri ja riigi jätkusuutlikkuse kandjad. Eesti põllumajandus- ja toidusektor on strateegiliselt tähtis meie igapäevase toidujulgeoleku tagajana. Rakendame poliitikaid, mis aitavad kindlustada Eesti toidu- ja energiajulgeolekut, kodumaise toidutootmise konkurentsivõimet ja biomajanduse potentsiaali paremat ärakasutamist.

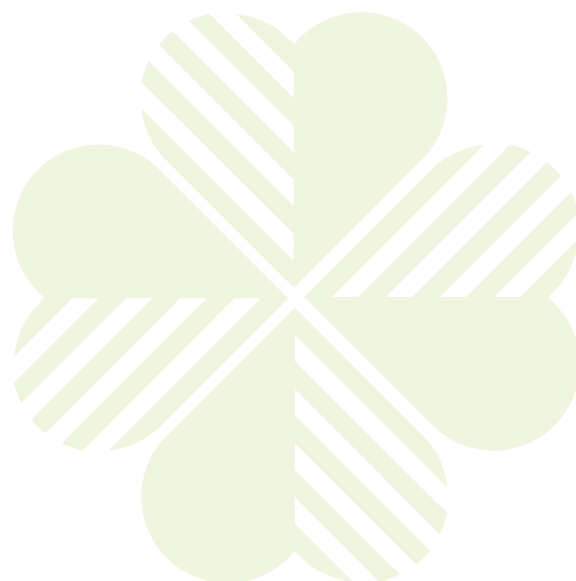
Suur osa Eesti põllumajanduse ja toiduainetööstuse toodangust jõuab igapäevaselt meie kõigi toidulaule. Põllumajanduses ja toiduainetööstuses on oluline ka stabiilse ekspordi tagamine ning uute turgude avamine. Tänapäevases keerulises julgeoleku- ja energiakriisis on põllumajandus oluline valdkond kõikidele Euroopa Liidu riikidele. Üheskoos tuleb hoida ja tagada meie kõigi toidujulgeolek ning arendada Euroopa Liidu ühtset põllumajanduspoliitikat ja toetusi.

Biomajandusel on suur potentsiaal majanduskasvu ja uute töökohtade loomisel ning lississetulekute kindlustamisel põllumajandus-, metsandus- ja kalandussektoris. Samuti on biomajandusel oluline roll keskkonnahoidlikkuse suurendamisel.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

- Langetada toiduainete käibemaksu kahekümnelt protsendilt viiele. Kiire inflatsiooni olukorras tuleb tarbijatele tagada mõistlik toidu hind ja toidutootjatele konkurentsivõime.
- Luua soodsad tingimused kodumaise toidutootmise arenguks, et tagada Eesti isevarustatuse taseme tõstmine nendes sektorites, kus Eesti varustamine toiduainetega pole tagatud (sh lihatootmine ja aiandus).
- Nimetada olulised põllumajandus- ja toidutootmise ettevõtted riiklikult elutähtsa teenuse osutajateks.
- Säilitada Maaelu Edendamise Sihtasutus kui Eesti maapiirkonna ettevõtlust toetav eraldiseisev asutus, et tagada maaettevõtjate ligipääs pangalaenude käendustele ja teistele finantsinstrumentidele.
- Tootmiskulude kiire tõusu leevendamiseks eelolevatel aastatel säilitada põllumajanduses ja kalanduses kasutatava diislikütuse aktsiisimäär EL minimaalsel lubatud tasemel.
- Tagada õiglased otsetoetused Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika raames. Vaadata üle riigipoolne rahastamine, loomaks meie põllumajandussektorile võimalikult võrdsed konkurentsitingimused kauplemaks sise- ja välisturgudel.
- Jätkata riigieelarvest põllumajanduse siseriiklikku toetamist Euroopa Liidu poolt lubatud maksimaalses määras.
- Tagada toidu, sööda, loomaravimite, väetiste ja muu põllumajandus- ja toidutootmiseks kriitiliste sisendite riiklik varu.
- Seista Euroopa Liidu tasandil Eesti suhtes õiglaste kohustuste eest taimekaitsevahendite vähendamisel ja säästlikul kasutamisel.
- Tagada põllumajandus- ja toidusektori jaoks strateegiliselt olulistel erialadel (veterinaaria, looma- ja taimekasvatus, toiduainetööstus) kvalifitseeritud järelkasvu koolitus nii kõrg- kui kutsehariduse tasemel. Suurendada üliõpilaste vastuvõttu veterinaarmeditsiini erialale ja tagada riigi poolt selleks täiendavad rahalised vahendid.
- Võtta vastu seadus väärtusliku põllumaa kaitsmiseks ja hoidmiseks põllumajanduslikus kasutuses. Vähem väärtuslikku põllumajandusmaad ja metsa kasutada biomajanduse arendamiseks.
- Kasutada strateegilist ja vastutustundlikku lähenemist maa maksustamisel ning riigimaade müümisel ja rentimisel. Riigimaa müümisel tagada põllumaa jäämine põllumajandustootjate kasutusse, rakendades selleks eelisostuõigust.

- Arendada Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametit (PRIA) eraldiseisva asutusena, et tagada sihtgrupi tõhus ning selgelt suunitletud toetamine ja vajalike teenuste kättesaadavus. Suurendada PRIA ja teiste põllumajandusega seotud valitsusasutuste koostööd, mis viib sünergia tekkimiseni ja halduskoormuse vähendamiseni ettevõtjate jaoks.
- Tagada sektori spetsiifikat arvestav põllumajandustootmise finantseerimine, sh vähemalt 20-30 aasta pikkuste pikaajaliste hüpoteeklaenude kättesaadavus põllumaa tagatisel.
- Luua biogaasi (sh biometaani) tootmise arendamiseks riiklik programm, et kiirendada ettevõtete investeeringuid biometaani tootmisesse. Seame eesmärgiks minimaalselt 1 TWh biogaasi tootmise võimekuse arendamise Eestis lähiaastatel. Oluline on säilitada aktsiisivabastus biogaasile.
- Investeerida jaotusvõrkude ehitusse, et parandada liitumistingimusi väiksema mahuga päikeseparkide ja teiste energiatootmise üksuste ühendamiseks võrku. Korrastame maakasutuse planeeringutega seotud poliitikat, mis ei võimaldaks päikeseparkide rajamist väärtuslikule põllumaale.
- Arvestada Euroopa Liidu kliima- ja keskkonnapoliitika elluviimisel liikmesriikide põllumajandussektorite eripärade ja arenguvõimalustega ning senise panusega saasteainete heite vähendamisel.
- Tagada mõistlikel tingimustel välistööjõu kättesaadavus põllumajandussektoris.
- Suurendada investeeringuid amortiseerunud maaparandussüsteemidesse.
- Soodustada säästlikku pakendikasutust toiduainetööstuses, kuid ilma et see vähendaks toiduohutust, nõrgendaks toidutootmise konkurentsivõimet ja tõstaks märkimisväärselt toiduainete hinda.
- Tagada toiduainete korrektne märgistamine, et tarbija oleks informeeritud toidu päritolust, tootmis- ja töötlemisviisist.
- Eelistada toidlustamises riigihangete korraldamisel kvaliteedikavade raames toodetud põllumajandustooteid ja toitu.
- Tugevdada Eesti toidu programmi, kasutades selleks ulatuslikumalt nii siseriikliku turuarendustoetuse kui Euroopa Liidu promotsioonimeetme vahendeid, sh suurendada välismessidel osalemise eelarvet.
- Tugevdada Eesti toiduainete ekspordistrateegiat, mis toetab Eesti kui puhta ja kvaliteetse, sh maheda toidu päritolumaa kuvandit.
- Toetada kodumaise mesinduse kestlikkust ning mesilasperede toetuse maksmist.
- Kaasajastada loomakaitse põhimõtteid. Anname loomakaitse organisatsioonidele ja kohalikele omavalitsustele rohkem võimalusi loomade väärkohtlemise ennetamiseks ning järelevalve tugevdamiseks.
- Arendada ja kiirendada avamere vesiviljelusega tegelevate ettevõtete teket Eestis, eesmärgiga luua rohkem töökohti väljaspool suurlinnu.

MAJANDUSPOLIITIKA

Eesti peab taas saama kasvava majandusega innovatiivseks riigiks, kus ettevõtlusvabadus ja riigipoolne tugi hea majanduskeskkonna loomisel on olulisel kohal. Riigi rikkus sõltub meie majanduse käekäigust. Riik peab soodustama suurema lisandväärtusega tootmise rajamist ning kõrgepalgaliste töökohtade loomist Eestisse. Peame arendama sisemajanduse erinevaid suundi ja aitama Eesti ettevõtteid tänastel eksporditurgudel ning soodustama uute turgude leidmist. Jätkusuutlik majanduskasv nõuab investeringuid. Kindluse investeerida annab Eesti kui ka välisettevõtetele stabiilne maksukeskkond ja seadusandlus.

Majanduskasv ei tohi olla eesmärk omaette, tulu sellest peab jõudma iga Eestimaa pereni. Peame oluliseks, et jätkuks alampalga, keskmise palga, pensionite ja erinevate toetuste tõus. Absoluutses vaesuses elavate inimeste osakaal peab vähenema. Majandusest saadud rikkust ja kasu tuleb ühiskonnas õiglasemalt jaotada.

Energiakriisi ja ülikõrge inflatsiooni tingimustes on valitsuse ülesanne oma inimestele appi tulla. Tuleb kehtestada hinnalaed, suurendada toetusi ning vajadusel sekkuda turumajandusse. Ettevõtete toetamine on igas kriisis tähtis, sest neist sõltuvad töökohad. Riigi võimekust kriisidega toimetulekuks tuleb suurendada, et aidata nii inimesi kui ka ettevõtteid erinevates keerulistes olukordades.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

MAJANDUS JA ETTEVÕTLUS

- Käivitada miljardi euro suurune riigi abipakett, aitamaks kaasa Eesti ettevõtluse konkurentsivõime hoidmisele ja arendamisele. Peame vajalikuks eraldada teedetaristu ehituseks 300 miljonit eurot, energiatoetusteks ja efektiivsema energiataristu arendamiseks ettevõtetele 300 miljonit eurot, riigi tellimusteks ehitussektoris 200 miljonit eurot ning innovatsiooni ja uute tehnoloogiate kasutuselevõtuks Ida- Virumaal 200 miljonit eurot.
- Töötada rohkem Eesti majanduskasvu potentsiaali ning avaliku sektori efektiivsuse tõstmise nimel.
- Jätkata tööstusparkide arendamist ning toetamist, loomaks võimalusi väärtusahela tekkeks erinevatesse Eesti regioonidesse.
- Ergutada kõrge lisandväärtusega töökohtade loomiseks tehnikaharidust koolides ning jätkata elukestva õppe põhimõtete rakendamist inimeste teadmiste ja oskuste ajakohastamisel.
- Teha Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse kaudu tööstussektorile kättesaadavaks vajalikud finantsinstrumendid heade majandustulemuste saavutamiseks.
- Suurendada teadusarendustegevuse rahastamist ettevõtluse kaudu ning vähendada piiravaid bürokraatlikke meetmeid.
- Tõsta transiidisektori konkurentsivõimet läbi uute turgude.
- Liikuda jätkusuutliku ja keskkonnahoidliku majandusmudeli suunas langetamata meie ettevõtete konkurentsivõimet võrreldes teiste riikidega.
- Väärindada Eesti maavarasid (haruldased muldmetallid, -maagid jne) ja toorainet koduriigis, et soodustada kõrge lisandväärtusega töökohtade teket üle Eesti.
- Koostada keskkonnahoidliku majanduse tagamiseks kliimaseadus. Seaduses peab olema lisaks keskkonnanaliste eesmärkide püstitamisele selgitatud nende mõju Eesti majanduse konkurentsivõimele. Tagame Eesti ettevõtetele sujuvama ülemineku kliimapolitiika eesmärkide saavutamisel.
- Leevendada ettevõtjate halduskoormust ning bürokraatiat. Riik peab rakendama andmete kogumisel ühekordse küsimise põhimõtet.

- Soodustada uute töökohtade loomist. Toetame sotsiaalmaksu erandeid alustavatele ettevõtetele, mis asuvad kõrgema töötuse tasemega regioonides. Eraldi tähelepanu pöörame Ida-Virumaa ja Kagu-Eesti äärealade traditsiooniliste valdkondade töökohtade hoidmisele ning loomisele.
- Võimaldada rahvaaktsiate emiteerimist, et Eesti ettevõtetal ja inimestel oleks võimalik investeerida rohkem meie riigiettevõtetesse. Me ei võõranda strateegilisi äriühinguid, mis tegutsevad valdkondades, kus puudub konkurents ning mille võõrandamine võib suurendada julgeolekuriske ning ohustada elutähtsate teenuste osutamist.
- Kaaluda riigivõlakirjade suuremat emiteerimist, et pensionifondidel oleks võimalik investeerida Eesti majandusse.
- Kaasaegse konverentsi-, messi- ja kultuurikeskuse loomist Eestisse koostöös avaliku ja erasektoriga. Kaalume võimalust riigikaasfinantseerimisel kohandada selleks Tallinna Linnahall.
- Laiendada tööhõive suurendamiseks ümberõppe ja täiendkoolituste võimalusi.

ÜHISTRANSPORT, TARISTU JA EHITUS

- Arendada üle Eesti kvaliteetset ühistranspordivõrku, sh nõudetransporti, eesmärgiga tagada kõikjal Eestis vajadustele vastavad liikumisvõimalused.
- Anda kõigile inimestele võimalus kasutada tasuta ühistransporti Tallinnas ja kõigis teistes tasuta ühistranspordiga omavalitsustes. Töötame välja vajalikud meetmed omavalitsustele saamata jääva tulu kompenseerimiseks.
- Toetada Tallinn-Helsingi tunneli kavandamist ning Rail Balticu valmimist. Peame oluliseks, et Rail Balticu trassil oleks piisavalt kohalikke peatusi, et pakkuda inimestele mugavat ja kiiret rongiühendust.
- Kiirendada Tallinn-Tartu, Tallinn-Pärnu ja Tallinn-Narva maanteed valmimist 2+2-realisena hiljemalt 2030. aastaks. Töötame välja teedehituse pika plaani ning tagame selle elluviimiseks stabiilse rahastuse. Teedehitust rahastame pangalaenu või avaliku ja erasektori koostöölepingu alusel.
- Kiirendada kruusakattega riigiteede mustkatte alla viimist, selleks eraldame riigieelarvest igal aastal 25 miljonit eurot.
- Rakendada riigieelarves eraldi toetusmeede kohalikele omavalitsustele ettevõtlusega seotud teede korrastamiseks, eesmärgiga aidata ettevõtlust erinevates Eesti regioonides.
- Pakkuda kvaliteetset, taskukohast ning kiiret laevaühendust mandri ja suur- ning väikesaarte vahel. Toetame saareelanike eelisülevõtu võrreldes teiste reisijatega. Ostame mandri ning suur- ja väikesaarte vaheliseks ühenduseks uued laevad.
- Toetada kohalike sadamate ja muulide rajamist ning korrastamist. Peame oluliseks liikuda edasi riigi ja erasektori koostöös Sillamäe reisiterminali rajamisega, et elavdada sealse piirkonna majandust.
- Jätkata Rohuküla raudtee ehitamist. Esimene rong peab Haapsalusse jõudma hiljemalt 2027. aastaks.
- Korraldada mandri ja Muhumaa vahele püsiühenduse loomise otsustamiseks sellega seotud kohalikes omavalitsustes rahvaküsitlus.
- Arendada üle Eesti kaasaegseid raudteeühendusi ning soodustada uute keskkonnasäästlike rongide kasutuselevõttu.
- Tagada rahvusvahelised lennuühendused Tallinnast ja teistest Eesti regionaalsetest keskustest, et arendada Eestit majandus- ja turismisihtkohana.
- Tagada kvaliteetne ja mugav lennuühendus Tallinnast Hiiumaale ning Saaremaale.
- Toetada omavalitsusi jalgrattastrateegiate koostamisel ja elluviimisel.
- Toetada transpordis uute loodussõbralike kütuste kasutusele võtmist. Arendame taristut biogaasi ja vesiniku kasutatavate transpordivahendite jaoks.
- Suurendada liinimahte maakondlikel liinidel, kuna ühistranspordi kasutamine on praeguses kiires hinnatõusu olukorras suurenenud. Soodustame tasuta ühistranspordi liinide korraldamist üle maakondlike piiride.

- Erinevate ühistranspordiliikide kasutamise integreerimist ning nende sõidugraafikute omavahelist sobitamist. Soodustada tuleb ka ühistranspordi sõlmpunktide juures jalgrattataristu arendamist.
- Kaasajastada elamufondi väljaspool suurlinnu, et pakkuda mugavaid elamistingimusi ka maapiirkondades. Jätkame korterelamute renoveerimistoetuste programmi, et muuta kogu elamufond energiatõhusamaks.
- Viia ellu riigi, kohalike omavalitsuste ja erasektori vahel kokkulepitud visiooni „Ehituse pikk vaade 2035“ rakenduskava.
- Jätkata üle Eesti üürimajade programmiga.

ENERGEETIKA

- Energia jõudmist inimeste ja ettevõtetele taskukohase hinnaga. Elektri miinimumvajadus peab olema tagatud kõigile inimestele taskukohase hinnaga.
- Kiirendada elektriliinide maa alla viimist üle Eesti, et tagada stabiilsem elektrivarustuskindlus.
- Arendada elektrivõrgu taristut üle Eesti, arvestamaks heitlike ilmastikuolusid, muutusi energiaturgudel ja –tootmisel. Elering koostöös jaotusvõrgu ettevõtjatega peab tugevdama elektrivõrku saartel ning Eesti lääne- ja kaguosas.
- Soojusenergia ja elektrienergia koostootmisjaamade rajamist üle Eesti.
- Jätkata põlevkivielektri tootmist seni kuni energiasõltumatus ja varustuskindlus on tagatud muude juhtivate elektritootmise võimsustega.
- Fikseerida riiklike seisukohtadena põlevkiviõli tootmise jätkamine. Soodustame läbi innovatsiooni kogu põlevkivisektori keskkonnajalajälje vähendamist.
- Toetada Eestis riigi energia omatarbimise katmist taastuvenergiaga 2030. aastaks. Suurendame taastuvenergia osakaalu nii elektri- kui soojuse tootmisel ja transpordikütuste tarbimisel ning tagame energiaturul kõikide tootjate, sh mikrotootjate võrdse kohtlemise.
- Toetada biomassi, sh põllumajandusliku biomassi ja biojätmete kasutamise suurendamist energia tootmisel.
- Toetada Eestisse LNG püsiterminali rajamist.
- Eesti Energia tootmisvõimsuste piisaval tasemel hoidmist, et Eestis oleks tagatud energiajulgeolek.
- Kasutada CO2 kvoodi müügist saadavat tulu energeetika valdkonna arendamiseks.
- Suurendada kodumaise roheenergia tootmist, selleks vähendame bürokratlike piiranguid.
- Pakkuda energia tootmisel ja maavarade kaevandamisel suuremat kohaliku kasu instrumenti asukohajärgsetele omavalitsustele ja sealsetele elanikele.
- Panustada riiklike meetmetega tänavavalgustuse uuendamisse. Liikumisanduritega valgustite paigaldamisega vähendame ligi poole võrra halduskulu ja säästame energiat.
- Toetada inimesi ning ettevõtteid tuuleenergia, päikeseenergia ja bioenergia kasutuselevõtul.
- Soodustada innovaatilisi taastuvenergeetika finantseerimismudeleid. Kaalume turu avamist energiateenusel baseeruvatele finantseerimismudelitele (PPA – Power Purchase Agreement) finantseerimaks kortermajade renoveerimist, aga ka kohaliku omavalitsuse või ettevõtte infrastruktuuri rajamist taastuvelektri tootmisest saadavast tulust.
- Kiirendada meretuuleparkide rajamist arvestades Eesti riigi energiatarbimist ja keskkonnaohutust. Meretuuleparkide rajamisel teha koostööd kogukondade ja sektoritega, keda need investeeringud otseselt puudutavad.
- Liikuda edasi Paldiski energiasalve (pump-hüdroakumulatsiooni elektrijaam) projektiga.
- Liikuda edasi uue põlvkonna tuumaenergeetika kasutuselevõtu analüüsiga Eestis. Tuumaenergeetika kasutamisel peab olema laiem ühiskondlik kokkulepe ning tagatud maksimaalne keskkonnahoid.
- Soodustada energiatootmist ja salvestamist kohalikele kogukondadele maksimaalselt lähedal. Hajaenergeetika teadlik arendamine tugevdab kodanike turvatunnet ja riigi julgeolekut. Selleks loome soodsamad tingimused kogukondadele oma elektri tootmiseks ja toetame aastaks 2025 energiaühistute teket igas suuremas asulas.

- Soodustada nutikate lahenduste pakkumist elektritarbimise vähendamiseks ning tiputarbimise hajutamiseks, mis aitab hoida tarbimiskulud madalad.

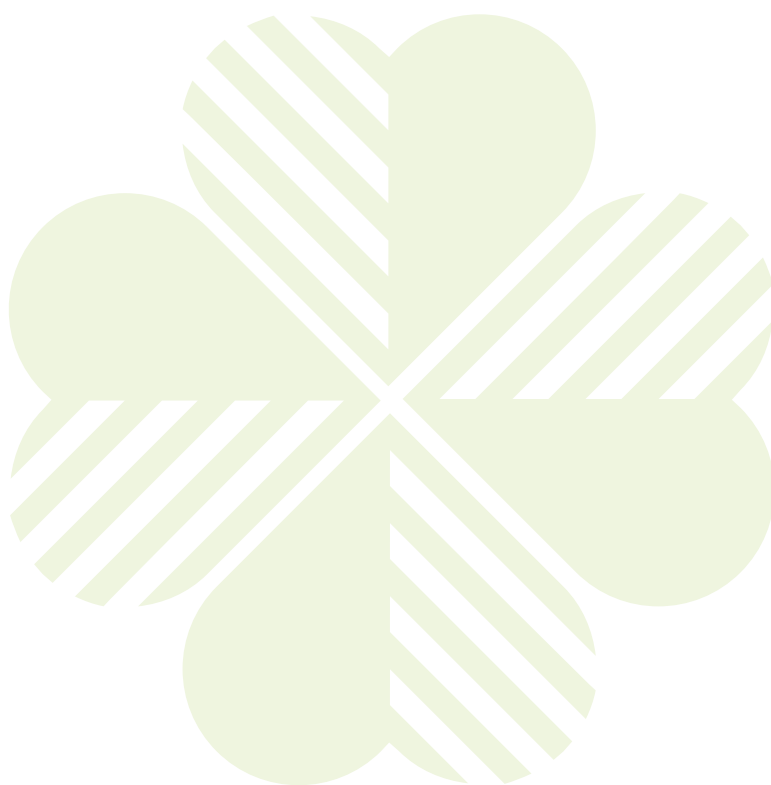
MERENDUS

- Tagada Eesti tegutsemine võimeka ja jätkusuutliku mereriigina toetades selleks riigilaevastikule püsiva baasrahastuse eraldamist.
- Tuua rohkem laevu Eesti lipu alla läbi uuendatud tervikmeetmete kontseptsiooni ja konkurentsivõimelise seadusandluse.
- Tõsta Eesti mereala ohutust ja turvalisust tagades riigilaevastikule vajalikud investeeringud laevade uuendamiseks ja rohestamiseks.
- Toetada merenduses lisatöökohtade loomist ja kindlustada lisatulud riigieelarvesse, selleks loome maksuerisused tulevase Eesti laevandusregistri jaoks.
- Toetada Eesti merenduse konkurentsivõimet läbi kaasajastatud veeteede tasude süsteemi ja maksutaseme vähendamise. Tagame Eestit läbivate kaubakoridoride konkurentsivõimelisuse ja keskkonnasõbralikkuse.
- Luua ja seadustada püsiv reisilaevade toetusmeede sarnaselt teistele lähiriikidele, et tagada Eesti majandusjulgeolek, maksutulud, töökohad ning hoida mereriigina meie head mainet.
- Eesti majandusjulgeoleku ja sadamate konkurentsivõime tagamiseks ehitada uus jäämurdja.
- Kaasajastada Eesti merenduse seadusandlust ning luua vajadusel uus kontseptsioon, et vähendada avaliku sektori halduskoormust ja luua ettevõtjate jaoks toetav ärikeskkond.
- Suurendada investeeringuid veeteedesse. Laevakanalite süvendamine peab olema tagatud piisava püsirahastusega, et head ja kiired ühendused saartega oleksid igal ajal tagatud.
- Toetada riigireforme, et vähendada killustumist merendusvaldkonnas ja suurendada koordineerimise eri osapoolte vahel valdkonna täieliku potentsiaali saavutamiseks.
- Luua toetusmeetmed Eesti sadamate ja meretööstuse konkurentsivõime tagamiseks ning arendamiseks.

INNOVATSIOON JA E-RIIK

- Jätkata viimase miili projektiga, et hiljemalt 2027. aastaks oleks üle Eesti inimestele ja ettevõtetele tagatud kiire ja taskukohane internetiühendus.
- Personaalsete ja proaktiivsete e-riigi teenuste loomisel soodustada koostööd avaliku ja erasektori vahel.
- Tagada stabiilsed eelarvelised vahendid Eesti digiriigi pidevaks arendamiseks ning olemasolevate süsteemide korrashoiuks.
- Luua seadusandlikud eeldused isesõitvate autode, droonide ja robotkullerite testimiseks ja kasutamiseks üle Eesti.
- Tõsta küberturvalisuse kompetentsi ja riigi küberturvalisuse võimekust, panustades nii haridusele kui koostööle erasektoriga.
- Asendada infosüsteemide Eestis hoidmise kohustus võimalusega hoida neid Euroopa Liidu piires. Anname teenusepakujatele võimaluse kasutada rahvusvahelisi pilveteenuseid.
- Arvestada sidetaristu vajadustega suurte infrastruktuuride ehitamisel ja arendamisel. Planeeringutel ja teede ehitusel peab arvestama kiire side- ja internetiühenduse loomise võimaldamisega.
- Luua konsolideeritud riiklik IT asutus kohalikele omavalitsustele oma e- teenuste kaasajastamiseks ja arendamiseks.
- Soodustada avaliku sektori avaandmete kiiret ja lihtsat kasutamist uute tehnoloogiate ja lahenduste rakendamisel ning majanduse konkurentsi tõstmisel, arvestades iga inimese privaatsusega.

- Muuta seadusandlust, et kliendi ja ettevõtte vaheline suhtlus oleks väiksema keskkonnajalajäljega, selleks rakendame üle välja e-arve ja e-kviitungi süsteemi.
- Arendada avalikus sektoris olevate andmete ristkasutust, vähendamaks andmete küsimise dubleerimist.
- Liikuda sideteenuste pakkumisel tehnoloogianeutraalsuse suunas.
- Arendada õppijakeskset hariduslugu kui personaalse õpitee ja elukestva õppe keskkonda.

RAHANDUS- JA MAKSUNDUSPOLIITIKA

Eesti maksusüsteem on aegunud ning saanud meie majandusele ja inimestele piduriks. Ühiskonna ootused riigile ning eelarvelised võimalused ei ole enam tasakaalus. Riigieelarve defitsiit kasvab igaaastaselt ning meie laenukoormus suureneb. Riigi igapäevaseid kulusid ei tohi katta tulevaste põlvete laenumaksete arvelt. Laenuraha peab kasutama riiklikult olulisteks investeeringuteks ja majanduse elavdamiseks, mitte eelarveliste aukude katteks.

Keskerakonna juhitud valitsused on parandanud madalama ja keskmise sissetulekuga inimeste eluolu. Peame oluliseks, et kogu maksukeskkond oleks ühiskonna jaoks õiglasem ning ei pärsiks meie ettevõtluskeskkonda. Kõrgema sissetulekuga inimesed peavad rohkem panustama ühiskonna hüvanguks läbi maksude.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

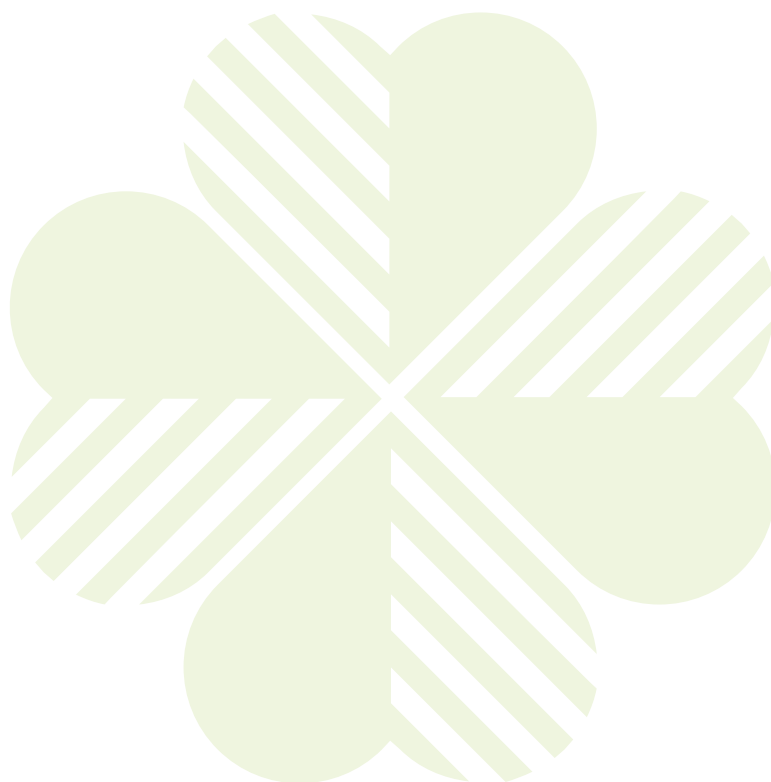
RAHANDUS

- Hoida Eesti rahanduspoliitikas kindlat ning stabiilset joont. Riigi rahandusstrateegia peab olema jätkusuutlik, riigivõlg tuleb hoida stabiilsena ning laenuraha tohib kasutada riiklikult olulisteks investeeringuteks ja majanduse elavdamiseks.
- Toetada riigieelarve laiapõhjalist revideerimist, et vaadata üle riigi kulude optimaalne planeerimine.
- Rakendada vähemalt 20 miljoni euro ulatuses kaasava riigieelarve põhimõtet.
- Viia läbi kodanikupalga pilootprojekt mõnes regioonis või omavalitsuses.
- Vähendada lõhet keskmise pensioni ja palga vahel. Tõstame keskmise vanaduspensionini koos indekseerimisega ja erakorraliste pensionitõusudega vähemalt 1000 euronit aastaks 2027.
- Suunata laekuvatest keskkonnatasudest suurem osa kohalikele omavalitsustele. Eraldame senisest suurema osa põlevkivi ressursitasust Ida-Virumaa omavalitsustele.
- Analüüsime taluvustasu maksmise laiendamist erinevates valdkondades.
- Luua kõiki krediidasutusi ja -andjaid ühendav riiklik krediidiandmete register.
- Suurendada riiklikku järelevalvet tarbijakrediiti pakkuvate ettevõtete üle ning tõsta tarbijate teadlikkust krediiditeenuste osas.

MAKSUNDUS

- Võrdsustada tulumaksuvaba miinimum Eestis kehtiva alampalga määraga. Maksumuudatus jätab väiksemat ja keskmist sissetulekut teenivatele inimestele aastas kätte kuni 1100 eurot rohkem.
- Kehtestada õiglane ja lihtne kolmeastmeline tulumaksusüsteem. Kõigile kehtib alampalga suurune tulumaksuvabastus. Alampalgast kuni kahe keskmise palgani saadavat tulu maksustatakse 20-protsendilise tulumaksumääraga. Kahte keskmist palka ületavat tuluosa maksustatakse 30-protsendilise tulumaksumääraga.
- Toetada sotsiaalmaksulae kehtestamist, et soodustada kõrgepalgaliste töökohtade loomist.
- Algatada tööandjapensioni seadustamine.
- Võimaldada täiendavate vabatahtlike sissemaksete tegemist kogumispensionini. Anname II pensionisambast lahkunutele võimaluse erakorraliselt süsteemiga uuesti liituda.
- Kehtestada jagamismajanduses loodud töökohtade aus ja läbipaistev maksustamine.
- Rakendada Eestis tegutsevate suurkorporatsioonide maksustamist siin teenitud tulult. Eesti inimeste raha ei tohi liikuda meie majandusest välja.

- Analüüsida kogu senist aktsiisipoliitikat ning ühtlustada see lähiriikidega.
- Langetada ravimite ja toidukaupade käibemaksu. Alandame ravimite käibemaksu määra üheksalt protsendilt viiele ning vabastame retseptiravimid käibemaksust. Alandame toiduainete käibemaksu määra kahekümne protsendilt viiele protsendile, et aidata pidurdada toiduainete kiiret hinnatõusu.
- Turismisektori konkurentsivõime tõstmiseks vähendada toitlustusteenuste käibemaksu hotellindusega samale tasemele.
- Vähendada raamatute ja e-raamatute käibemaksumäära viiele protsendile.
- Muuta dividendidelt kogutud tulumaksu jaotust nii, et osa laekuvast maksutulust läheks maksumaksja elukohajärgse omavalitsuse eelarvesse.
- Laiendada kohalike omavalitsuste finantsautonoomiat. Anname kohalikele omavalitsustele võimaluse kehtestada kohaliku maksuna turismimaks.
- Suurendada tööandja maksuvabastust töötaja tervise edendamiseks tehtavate kulutustelt. Tõstame tervise edendamiseks tehtavate kulude maksuvaba piirmäära 800 euronit aastas.
- Suunata hiigelkasumeid teenivad kommerts pangad senisest rohkem panustama riigikassasse ja osalema ühiskondlikes programmides.
- Suurendada järgmise nelja aasta jooksul alampalka, et Eesti kehtiv alampalk oleks üle 1000 euro kuus.

RAHVASTIKUPOLIITIKA

Ühe eduka riigi alustalaks on terved ja elurõõmsad inimesed, kelle toel viime oma riiki edasi põlvest põlve. Peame oluliseks, et noored tunneksid end Eestis turvaliselt ning leiaksid mitmekesiseid võimalusi eneseteostuseks, samuti ühiskonnaelus ja poliitikas kaasa löömiseks ning pere loomiseks. Oluline on pöörata tähelepanu noorte vaimsele tervisele ning toetada igakülgset liikumisharrastustega tegelemist ning sportlike eluviiside väljakujunemist.

Eesti keel, kultuur ning pärand on väärtused, mis eristavad Eestit kõigist teistest riikidest. Meie jaoks on oluline, et välismaal elavad kaasmaalased ei unustaks eesti keelt, siinset kultuuri ja oma kodumaad. Igaüks on oodatud tagasi koju, kuid me alati väärtustame oma kaasmaalasi, ükskõik kus maailma nurgas nad ei elaks.

Eesti on riik, kus kõikidel siinsetel inimestel peab olema turvaline ja hea elada. Soovime hoida ühiskonda ühtsena ning vältida rahvuslikku lõhestumist. Eestis elavad inimesed peavad olema võrdselt väärtustatud ja koheldud, seda rahvusest olenemata. Peame tähtsaks lõimida täisväärtuslikeks ühiskonnaliikmeteks siin aastaid elanud inimesed, kes austavad Eesti riiki ja panustavad selle arengusse. Arvestades muutunud olukorda maailmas, tuleb aidata siia tulnud sõjapõgenikke, pidades silmas meie riigi võimalusi. Kogu kodakondsus- ja rändepoliitika peab lähtuma meie inimeste heaolust. Riigi roll on hoida läbi migratsioonipoliitika meie siseriiklik julgeolek stabiilsena, samas tagades välistöötajate läbimõeldud kaasamise abil meie ettevõtete konkurentsivõime maailmas.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

EESTLUS

- Seada esikohale Eesti rahvaarvu kasvamine, pöörame senisest enam tähelepanu laste sündivusele.
- Hoida eesti keelt, kultuuri ning pärandit, et tagada eestluse säilimine ja edasiviiv areng põlvest põlve.
- Rajada lipuväljakuid ning jätkata peatänavate ja keskväljakute projektidega üle Eesti.
- Toetada Eesti majade tegevust välismaal, et tagada meie kultuuri ja keele säilimine väliseestlaste hulgas.
- Laiendada ja mitmekesistada eesti keele õppimise võimalusi välismaal.
- Lihtsustada eestlaste tagasipöördumist kodumaale. Tagame tagasipöördujatele koostöös riigi ja omavalitsustega toetavad teenused.

NOORED

- Langetada kandideerimisiga Riigikogu ja Euroopa Parlamendi valimistel 18. eluaastale.
- Tagada noortele võimalus saada oma kodu soetamiseks eluasemelaenu riigi käendusel ning ilma kohustusliku omafinantseeringuta.
- Pöörata erilist tähelepanu noortele, kes lähevad välismaale õppima, et säiliks side kodumaaga. Aitame neid integreerida Eesti välissuhtluse võrgustikku.
- Võimaldada igale üldhariduskooli õpilasele üks tasuta spordi- või huvialaring oma kooli juures ning pakkuda vähekindlustatud lastele võimaluse osaleda tasuta suvelaagrites.
- Toetada noorte teadlikkust liikumise vajalikkusest ning arendada liikumisharrastuse kättesaadavust igas piirkonnas.
- Seada riigi fookusse noorte vaimne tervis. Tagame vajalike tugiteenuste kättesaadavuse, rahastuse ja kvaliteedi.

- Suurendada noortevolikogude ja noorteühenduste rolli ühiskonnas läbi laiemas kaasatuse.
- Toetada puuetega noorte aktiivseid eluviise tagamaks neile võimalused osaleda täisväärtuslikult ühiskonnas.
- Tagada igale noorele võimalus saada noorsoo-, tugi- ning karjäärinõustaja teenust. Aitame kohalikel omavalitsustel arendada mobiilse- ja tänavanoorsootöö teenust, et pakkuda riskinoortele arenguvõimalusi neile turvalises keskkonnas.
- Toetada õpilasmaleva tegevuse laiendamist, et pakkuda rohkematele noortele töövõimalusi. Kaasame noori vabatahtlikku töösse.

KODAKONDSUSPOLIITIKA

- Säilitada lihtsustatud kodakondsuse andmine puuetegaa inimestele ja vanaduspensionäridele.
- Võimaldada alaliselt Eestis elavatel määratlemata kodakondsusega inimestel, kes on ise elanud, või nende vanemad või vanavanemad on elanud Eestis enne 20. augustit 1991, taotleda kodakondsust lihtsustatud tingimustel.
- Lubada mitmikkodakondsust Euroopa Liidu ja Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni riikidega.
- Pakkuda Eesti kodakondsuse taotlejatele tasuta eesti keele kursusi ja tasustatud õppepuhkust keele õppimiseks.

RAHVUSVÄHEMUSED

- Aidata kaasa siia saabunud sõjapõgenike ühiskonda lõimumisele. Pakume neile kvaliteetseid riigiteenuseid, arvestades meie riigi võimekust.
- Toetada rahvuslike kogukondade suuremat integreeritust Eesti ühiskonda.
- Väärtustada kõiki siinseid rahvuskultuure. Jätkame rahvusvähemuste kultuuriseltside ja pühapäevakoolide toetamist.
- Luua riiklik nõuandev rahvusvähemuste konsultatiivnõukogu Vabariigi Valitsuse juurde.
- Tagada mittekodanike ja alalise elamislooga kolmandate riikide kodanike hääletamisõigus kohalike omavalitsuste valimistel.
- Tagada kõigile soovijatele tasuta eesti keele õpe.
- Arendada eraldi koolitussüsteem, mis tagab erinevatele elukutsetele ja tegevusvaldkondadele vastavad eesti keele kursused.
- Edendada aktiivsemalt avaliku sektori tööhõive võimalusi muukeelsele elanikkonnale.
- Parandada avaliku sektoriga suhtlemiseks loodud e-keskkondade tõlget teistesse keeltesse.

REGIONAALPOLIITIKA

Eesti eri piirkondade ning omavalitsuste terviklik ja tasakaalustatud areng tagab hea elukeskkonna kogu riigis. Keskerakonna juhitud valitsused suurendasid peale haldusreformi omavalitsuste tulusid 200 miljoni euro võrra ning toetasid neid COVID-19 kriisi ajal täiendavalt 176 miljoni euroga. Need otsused võimaldasid parandada elukeskkonda ja toetada majandust Eesti kõigis piirkondades.

Ida-Virumaa ja Kagu-Eesti regionaalarengu programmid ning õiglase ülemineku kava põlevkiviregiooni arendamiseks peavad jätkuma ning jõudma sealsete piirkondade elanikeni. Varasemast rohkem raha tuleb suunata tugimaanteede ehitamise ja raudteeühenduste parandamise, samuti internetiühenduse rajamise üle Eesti. Elamistingimuste parandamiseks meie maakondades on alustatud üürimajade programmiga, rakendatud on toetusmeetmed kortermajade rekonstrueerimiseks ja eluaseme soetamiseks maapiirkonnas. Riigipalgaliste töökohtade väljaviimine pealinnast, ettevõtluse ja töökohtade loomise toetamine piirkondades on suurendanud võimalusi elada täisväärtuslikku elu terves Eestis.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

REGIONAALARENG

- Tagada riiklikult omavalitsustele võimalused ja vahendid kohaliku sotsiaalse ning tehnilise taristu korrashoiuks ja arenguks.
- Arendada maakonnakeskusi ja piirkondlikke tõmbekeskusi. Keskuste arenguvõimest sõltub kogu maakonna areng.
- Toetada kaugemaid piirkondi nende asendist tulenevate sotsiaalsete ja majanduslike probleemide lahendamisel ning teiste piirkondadega samaväärse tehnilise taristu rajamisel.
- Seista selle eest, et kiirabi-, politsei- ja päästeteenused oleksid kõigis piirkondades kättesaadavad, tõstmaks inimeste turvatunnet.
- Soodustada ettevõtluse arengut ja töökohtade loomist piirkondades läbi regionaalprogrammide, toetuste ning riiklike tagatiste.
- Rakendada regionaalarengu tegevuskava, milles kõik riiklikud meetmed peavad olema prioriseeritud piirkondade arengule. Langetame omaosalust ja pakume soodsamaid tingimusi inimestele, ettevõtetele ja omavalitsustele projektides osalemiseks.
- Seista kohalike inimeste reaalsele vajadusele vastava ühistranspordi korralduse eest – jätkame tasuta maakondliku ühistranspordiga. Meie eesmärk on mõistlik, elanike vajadusele vastav transpordikorraldus, hajaasustusega piirkondades tuleb rakendada nõudepõhist transporti.
- Arendada Eesti e-riigi teenuseid tagamaks nende turvalisus ja jätkusuutlikkus. Rakendame rohkem nn ühe ukse lahendusi, kus riigile esitatud andmeid ei peaks elanikud ja ettevõtted korduvalt esitama.
- Pakkuda kvaliteetset, taskukohast ning kiiret laevaühendust mandri ja suur- ning väikesaarte vahel. Ostame mandri ning suur- ja väikesaarte vaheliseks ühenduseks uued laevad.
- Tagada kvaliteetne ja mugav eestisene lennuühendus.
- Toetada kohalike sadamate ja muulide rajamist ning korrastamist. Peame oluliseks liikuda edasi riigi ja erasektori koostöös Sillamäe reisiterminali rajamisega, et elavdada sealse piirkonna majandust.
- Jätkata koostöös kohalike omavalitsustega riiklikult toetatud üürielamute programmi, et tagada inimestele kvaliteetne ja taskukohane elamispind.
- Jätkata sotsiaaleluruumide loomist üle Eesti.
- Toetada elamuaseme soetamist ja renoveerimist riikliku laenugarantiiga, korterelamute rekonstrueerimist maapiirkondades väiksema omaosaluse ja riiklike laenudega.

- Jätkata regionaalsete kolledžite toetamist riigieelarvest. Looma riigigümnaasiumite juurde õppekodud.
- Tagada, et kogu riik oleks kaetud kaasaegsel tasemel ülikiire internetiga. Kiirendame „viimase miili“ programmi ning täiendame hajaasustuse programmi kiire internetiühenduse toetusega. Peame vajalikuks, et ülikiire internet jõuaks koduukseni taskukohase hinnaga.
- Toetada energiasäästlikke lahendusi kõigis valdkondades, sh lokaalseid energiatootmise allikaid, mille liitumist võrkudesse tuleb rahaliselt toetada. Võtame sihiks riigipoolsete investeeringute ning fondirahastuse kaasamisega tugevdada põhi- ja jaotusvõrgu kiiret arendamist, mis tagaks kõigile energiatootjatele juurdepääsu elektrivõrgule.
- Rakendada maapiirkonna ettevõtjatele investeeringutoetusi ja -tagatise kinnisvara madalast hinnast tuleneva takistuse kõrvaldamiseks.
- Ehitada välja Peipsi-äärne kergliiklustee, mis kulgeks Vasknarvast Värskani, et luua uus arenguperspektiiv sealsele piirkonnale.
- Jätkata ajalehtede kojukande toetamist riiklikult, et tagada elanike parem informeeritus.

KOHALIKUD OMAVALITSUSED

- Kohalike omavalitsuste osakaalu suurendamist Eesti elu korraldamisel. Suurendame omavalitsuste otsustusõigust ning jätkame kohalike omavalitsuste tulubaasi tugevdamist. Kohalikel omavalitsustel peab olema piisav rahaline ressurss oma ülesannete täitmiseks.
- Eraldada riigieelarvest lisaraha kohalike teede ja linnatänavate remondiks ning hoolduseks.
- Kiirendada kruusakattega riigiteede mustkatte alla viimist, selleks eraldame riigieelarvest igal aastal 25 miljonit eurot.
- Rakendada riigieelarves eraldi toetusmeede kohalikele omavalitsustele ettevõtlusega seotud teede korrastamiseks, eesmärgiga aidata ettevõtlust erinevates Eesti regioonides.
- Suunata laekuvatest keskkonnatasudest suurem osa kohalikele omavalitsustele. Analüüsime taluvustasu maksmise laiendamist erinevates valdkondades.
- Muuta kortermajad üle Eesti koostöös kohalike omavalitsustega ligipääsetavaks piiratud liikumisvõimega inimestele. Käivitame pilootprojektid liftide ehitamiseks 5-korruselistesse majadesse ja muudame 9- ning 14-korruselised majad liftini ligipääsetavateks.
- Muuta jäätmeseadust selliselt, et kohalik omavalitsus saaks pakkuda oma elanikele kvaliteetsemat korraldatud jäätmeveo teenust.
- Jätkata omavalitsuste puhta vee- ja reoveevõrgu renoveerimist ning arendamist.
- Toetada kohalike omavalitsuste ühistegevuse võimekust maakonna ulatusega ülesannete ühiseks täitmiseks ja arengu kavandamiseks.
- Suurendada kohaliku omavalitsuse korrakaitseüksuse õigusi.

RIIGIHALDUS

- Toetada riigipalgaliste töökohtade loomist kõigis Eesti piirkondades. Soodustame paindlikumaid töövorme avalikus sektoris, arvestades piirkondlikku eripära.
- Jätkata riigimajade ehitamist maakonnakeskustesse. Tagame riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste teenuste kvaliteetsema ja parema kättesaadavuse.
- Liikuda edasi sarnaseid funktsioone täitvate riigiasutuste ja –ametite liitmisega, et pakkuda paremaid teenuseid.
- Vähendada bürokraatiat ning vaadata üle inimeste ja ettevõtete suhtlusvõimalused avaliku sektoriga. Andmete kiirem kättesaadavus peab olema iga riigiasutuse ja ameti prioriteet.
- Arendada avalikus sektoris olevate andmete riskasutust, vähendamaks andmete küsimise dubleerimist.

SISETURVALISUSE POLIITIKA

Eesti siseturvalisus on tugev ja rajatud kindlatele alustele. Väärtustame inimesi, kes aitavad tagada igapäevaselt meie tugeva ja toimiva ühiskonna, oluline on vabatahtlik ning kogukondlik panus. Eesti riik tagab julgeoleku ja turvatunde kõigile oma elanikele ning isikutele, kes on saabunud Eestisse heade kavatsustega.

Läbi suurema rahastuse tagame konkurentsivõimelise palga ning kvaliteetse töökeskkonna kogu siseturvalisuse valdkonnas. Tähtis on Eesti inimeste suurem teadlikkus ja kogukonna kaasamine meie turvalisuse ning päästevõimekuse arendamisse. Soodustame erinevate ametkondade ja ministriumite koostööd, tagamaks laiapindse riigikaitse ning võimekuse kriisiolukordades kiirelt reageerida.

Eesti riik kaitseb võrdselt kõiki tema pinnal viibivaid isikuid, kes tunnistavad meie riigi seadusi ega ohusta meie julgeolekut. Eesti riik toetab sõjapõgenikke oma võimaluste piires, et tagada neile maksimaalne turvalisus.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

SISETURVALISUS

- Suurendada tänast töötajate arvu sisejulgeolekus. Politsei- ja Piirivalveameti ning Päästeameti teenuste kättesaadavus ja reageerimisvõimekus peab paranema igas Eesti maakonnas.
- Pidurdada Politsei- ja Piirivalveametis ning Päästeametis kaadrivoolavust, pakkudes töötajatele paindlikumaid töötingimusi, konkurentsivõimelist palka ja stabiilsemat töökeskkonda.
- Tagada inimestele suurem turvatunne, mille eelduseks on laiem ühiskonna informeeritus ja kaasamine. Pakume rohkem võimalusi vabatahtlikuks ning kogukondlikuks panustamiseks.
- Suurendada lähiaastatel lisaks siseturvalisuse töötajate arvule ka vabatahtlike abipolitseinike, päästjate ja merepäästjate arvu. Käivitame eraldi programmi vabatahtliku töö suurendamiseks ja tunnustamiseks koos lisarahastusega.
- Elanikkonnakaitse arendamist, et tagada reaalne ning toimiv süsteem kriisi- ja sõjaolukordades, selle tagamiseks tuleb panustada vähemalt 0,5 protsenti SKPst.

POLITSEI

- Alustada õppeasutustes ühiskonna teadlikkuse tõstmist laiapindsest riigikaitsest. Korraldame haridusasutustes tuleohutus- ja äkkrünnaku õppusi. Arendame läbi riiklike programmide elanikkonnakaitse võimekust meie ettevõtetes ja riigiasutustes.
- Suurendada kohaliku omavalitsuse korrakaitseüksuse õigusi, et tagada linnaruumis parem avalik kord.
- Vähendada alkoholismi ning uimastitega seotud kuritegude ja õnnetuste arvu.
- Suurendada võitlust lähisuhtevägivaldaga. Arendame turvakodude võrgustikku ja tegeleme ennetustegevusega. Ühiskond peab suutma rohkem märgata perevägivalda ning aidata hätta sattunud ohvreid.
- Suurendada politsei ja prokuratuuri ressursse seksuaalkuritegude uurimiseks ning koolitada seksuaalkuritegude spetsiifikas kõiki õigussüsteemi osapooli.
- Jätkata lastemajateenuse kättesaadavuse arendamist üle Eesti.
- Suurendada koostööd erinevate ametkondade, sh kohalike omavalitsuste vahel, et ennetada alaealiste õigusrikkumisi. Tagame erinevate programmide stabiilse rahastuse, et aidata seadusega vastuollu läinud noori.

- Parandada Eesti julgeolekuasutuste võimekust ennetada ja tõkestada küberturvalisusega seotud ohte. Tõstame ühiskonna teadlikkust erinevatest küberriskidest, et vähendada e-kanalite kaudu pettuse ohvriks langenud inimeste arvu.
- Suurendada veebipolitsei võimekust vältimaks ja avastamaks e-keskkonnas toimuvaid kuritegusid.
- Tõsta liiklusohutust ja -kultuuri eesmärgiga viia rasked liiklusõnnetused miinimumini. Rakendame rangemaid karistusmäärasid korduvrikkujatele.
- Ennetada ja avastada korruptsioonikuritegusid era- kui ka avalikus sektoris.
- Võidelda organiseeritud kuritegevuse vastu, et vältida selle mõju ühiskonna turvatundele.
- Hoida konservatiivset joont erinevate rahvuste sisserände osas, et vältida äärmuslike liikumiste ning relvastatud vägivalda ilminguid Eestis.
- Jätkata politsei rahvusvahelist koostööd kuritegevuse vastu võitlemisel.

PIIRIVALVE

- Suurendada piirivalve isikkoosseisu, et tagada parem riigipiiri kaitse.
- Kiirendada idapiiri väljaehitamist ning kasutada selleks rohkem innovaatilisi lahendusi. Peame oluliseks, et Euroopa Liit panustaks tervikuna rohkem vahendeid Euroopa Liidu välispiiri taristu arendamiseks.
- Tõhustada kriisiolukordades meie riigipiiri kaitse- ja valvevõimekust. Tagame kiire koostöö kriisiolukordades nii siseriiklikult ametkondade vahel kui ka rahvusvaheliselt.
- Arendada laiapindse riigikaitsepõhimõtte alusel meie kordoneid ja piiripunkte, eesmärgiga tagada võimekus tõkestada suuremahulisi ebaseaduslikke piiriületusi.
- Suurendada võimekust mereseireks ning merepiiri kaitsmiseks.
- Tõhustada järelevalvet ebaseadusliku sisserände ja elamislubade väärkasutuse vastu, ohjeldamaks sellega kaasneva kuritegevuse kasvu ning vähendamaks julgeoleku ohtu.

PÄÄSTE

- Soetada kaasaegset päästetehnikat ja -varustust, tagamaks laiem päästevõimekus kogu Eestis. Toetame kasutatud päästetehnika annetamist vabatahtlikuks tegevuseks.
- Taastada päästekopterite üle-eestiline programm, et tagada võimekus õnnetuste korral kiireks reageerimiseks ning patsientide transportimiseks sõltumata piirkonnast.
- Suurendada ühiskonna laiemat informeeritust elanikkonnakaitsest. Toetame suuremate õppuste läbiviimist Eesti elanike hulgas.
- Arendada välja tervet Eestit kattev ohusireenidel põhinev teavituse süsteem, et informeerida ühiskonda sõjalise ohu, suurõnnetuste või hädaolukorra eest.
- Luua eraldi digitaalne teavitussüsteem, et informeerida ühiskonda sõjalise ohu, suurõnnetuste või hädaolukorra eest.
- Arendada välja varjumiskohad hädaolukorra või sõjaohu tarbeks, et kaitsta meie inimesi. Seame avalikule sektorile kohustuse rajada uusehitustesse varjendid.
- Kaardistada üleriigiliselt elutähtsate teenuste valmisolek kriisiolukordadeks.
- Ennetada ja vähendada tule- ning veeõnnetuses hukkunute arvu. Rahastame järjepidevalt programme ohutuse parandamiseks ning inimeste teadlikkuse tõstmiseks. Laiendame ennetustegevust haridusasutustes.
- Jätkata „Kodud tuleohutuks“ programmi koostöös kohalike omavalitsustega. Suurendame päästjate kodukülastuste arvu, et ennetada ja vähendada kodudes toimuvaid õnnetusi.
- Tõsta Eesti mere- ja lennupäästevõimekust, kaitsmaks nii meie inimesi kui ka keskkonda.
- Pöörata erilist tähelepanu keskkonnareostuse ja ohtude ennetamisele ning arendada võimekust suuremahuliste keskkonnareostuste likvideerimiseks.

SOTSIAALPOLIITIKA

Eesti riik peab tagama kõigile oma elanikele inimväärse elu. Praeguses keerulises majandusolukorras, kus Eesti on üks Euroopa Liidu suurima inflatsiooniga riike, mõjutab hinnatõus enim vähekindlustatud peresid ja eakaid. Eesti peab olema riik, kus sõltumata vanusest, pere suurusest ja töövõimest peab olema kõigile tagatud tugev sotsiaalne tugi. Peame ühiskonnana liikuma edasi ühtlasema heaolu suunas, arendamaks välja tugevat keskklassi. Oluline on vähendada absoluutses vaesuses elavate inimeste arvu.

Hoolitseme meie eakate toimetuleku ja väerika vanaduspõlve eest. Liigume edasi erakorraliste pensionitõusudega ning tagame igale hoolekande teenust vajavale inimesele väerika ja taskukohase võimaluse saada teenust nii kodus kui ka hoolekandeesutustes. Iga erivajadusega inimene peab tundma end täisväärtusliku ühiskonnaliikmena.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

LAPSED JA PERED

- Suurendada olemasolevaid ja luua täiendavaid toetusi vähekindlustatud, puudega lapsi kasvatavatele, paljulapselistele ja üksikvanemate peredele.
- Tõsta koheselt lapsetoetus esimese ja teise lapse kohta 100 euroni, nagu on kolmanda ja iga järgneva lapse puhul.
- Indekseerida lapsetoetus ja pikendada toetuse maksmise perioodi lapse 21-aastaseks saamiseni, kui laps õpib gümnaasiumi või kutseõppeasutuse statsionaarses õppes, rakenduskõrgkoolis või ülikoolis täiskoormusel.
- Tõsta üksikvanema lapse toetus 100 euroni ning siduda see indekseerimisega.
- Tagada igale lapsele tasuta lasteaiakoht. Kompenseerime kohalikele omavalitsustele sellega kaasnevad kulud.
- Võimaldada igale üldhariduskooli õpilasele üks tasuta spordi- või huvialaring oma kooli juures.
- Luua paljulapselistele peredele pereauto soetamise ning eluruumide korrastamise toetusmeetmed.
- Tagada erivajadustega lastele hoiuteenus sõltumata elukohast, mis võimaldaks lapsevanematel osaleda tööelus.
- Hoolitseda selle eest, et vanem saaks pärast lapsega kodus oldud aega jätkata oma endisel töökohal.
- Tõsta ühiskonnale eeskujuks peresõbralikke ettevõtteid, kes avavad oma töötajate laste tarbeks hoiutubasid, võimaldavad emadel ja isadel teha kaugtööd ning hoolitsevad selle eest, et väikelaste vanemad saaksid võrdselt teistega oma kutsetööle pühenduda ja ametiredelil edeneda.
- Pakkuda välismaalt tagasipöördumise nõustamist igale perele ja üksikisikule, et lihtsustada Eesti elukorraldusega taas harjumist, koolikoha leidmist lastele ja muude praktiliste küsimuste lahendamist.
- Tagada noortele peredele võimalus saada oma kodu soetamiseks eluasemelaenu riigi käendusel ning ilma kohustusliku omafinantseeringuta.
- Muuta vanemahüvitise süsteem paindlikumaks, mis võimaldaks vanemahüvitist maksta osaliselt vanavanematele eesmärgiga aidata lapsevanemad kiiremini tagasi tööjõuturule.
- Parandada paari- ja peresuhteid toetavate teenuste (nõustamis- ja teraapiateenused) kättesaadavust.
- Võimaldada noortel saada viivituseeta psühholoogi või psühhiaatri abi.
- Tagada riigipoolse elatisabi süsteemi efektiivne toimimine, mis kindlustaks alimente mittesaavatele üksikvanematele laste elatusraha saamise.
- Võidelda perevägivallaga. Loome perevägivalla ohvritele üle Eesti toetussüsteemi vajadusel uue iseseisva elu alustamiseks. Toetame riiklikult laste ja naiste varjupaikade ning turvakeskuste tegevust.

- Tõsta ühiskonna teadlikkust, et märgata vägivalda ohvriks langenud lapsi. Tagame väärkoheldud laste abistamise ja toetamise sõltumata elukohast ning menetlusstaadiumist.
- Suunata kohalikele omavalitsustele täiendavaid vahendeid, et igas omavalitsuses oleks vähemalt 1 lastekaitsetöötaja 1000 lapse kohta. Tagame riiklikult võimaluse lastekaitsetöötajate pidevaks enesetäiendamiseks.
- Suurendada laste ja lapsevanemate teadlikkust interneti ja digitaalsete kommunikatsioonivahendite kasutamise seotud riskidest.
- Jätkata sotsiaaleluruumide loomist üle Eesti.

EAKAD

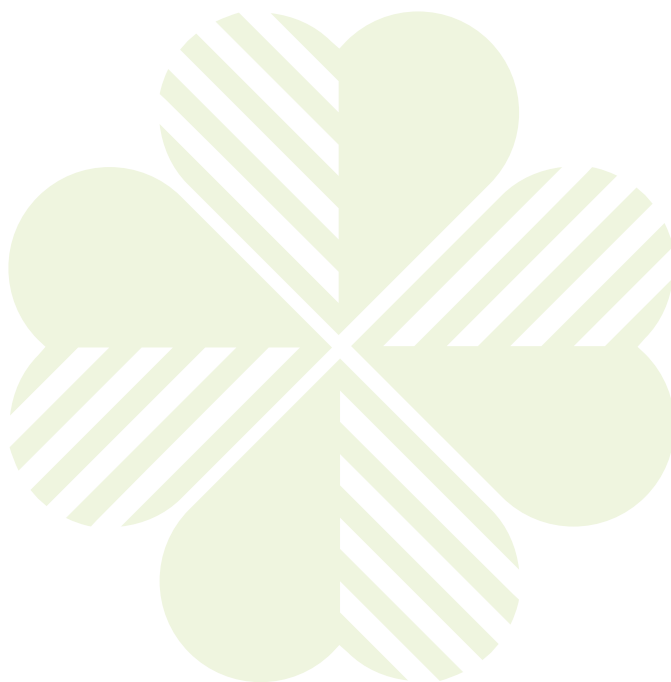
- Tõsta keskmine vanaduspension koos indekseerimisega ja erakorraliste pensionitõusudega vähemalt 1000 euroni aastaks 2027. Selleks tuleb suurendada pensionite baasosa igal aastal erakorraliselt vähemalt 50 euro võrra.
- Hoida keskmine vanaduspension tulumaksuvabana.
- Tõsta eakate hambaravihüvitis 170 eurole aastas.
- Võimaldada proteesihüvitisest alles jäänud raha kasutada hambaraviks.
- Kehtestada lese pension, võimaldades pensionieas inimestel saada abikaasa surma puhul suuremat pensioni.
- Muuta üksi elavatele pensionäridele täiendava toetuse maksmise süsteemi. Võimaldame toetuse saamist ka juhul kui üksi elava pensionäri samale aadressile on sissekirjutatud lähisugulane. Kaotame üksi elava pensionäri toetuse saamiseks kuni 1,2 kordse Eesti keskmise vanaduspensionipiirangu.
- Jätkata eakatele kaasaegsete päevakeskuste loomist ning huvitegevuste pakkumist, et tagada neile vaheldusrikas vaba aja veetmine.
- Aidata luua iga omavalitsuse juurde eakate nõukogu.
- Vabastada alates 65-ndast eluaastast inimesed tervishoiuteenuse visiiditasust.

HOOLEKANNE

- Suurendada riigipoolset rahastust kohalike omavalitsuste koduteenustele, et abivajaja saaks soovi korral võimalikult kaua hakkama oma kodus.
- Väärtustada omastehooldajate tööd. Kui omastehooldaja ei saa hooldamise tõttu töötada, tuleb talle tagada minimaalne sissetulek ja sotsiaalsed tagatised (nt ravikindlustus, pensionistaaž) ning tugimeetmed tööturule naasemiseks.
- Rahastada riiklikult hooldekodu teenust nii, et inimese omaosalus ei ületaks keskmist vanaduspensionit.
- Seada eesmärgiks rahastada 2035. aastaks elanikkonna pikaajalist hooldust mahus 2 protsenti SKP-st.
- Võrdsustada sotsiaalvaldkonna hooldustöötajate palk tervishoiuasutustes töötavate hooldajate palgaga.
- Toetada eakatele teenusmajade loomist, kus elanikele pakutakse isikupõhiselt abistavaid hoolekande- ja tervishoiuteenuseid.
- Suurendada erihoolekandeteenuste rahastust ja täiendavate kohtade loomist.
- Rakendada ühtset mitmetasandilist sotsiaalhoolekande- ja tervishoiuteenuseid pakkuvat süsteemi koos jätkusuutliku rahastusmudeliga.
- Laiendada koduõenduse teenust, mis jõuab iga abivajajani võrdselt üle Eesti ja vähendab kulu kallimatele tervishoiuteenustele nagu statsionaarne õendusabi.
- Suurendada riiklikku matusetootust 500 euroni.
- Suurendada palliatiivravi rahastust ja kättesaadavust Eestis.

ERIVAJADUSTEGA INIMESED

- Toetada ligipääsetavuse (ruumi, info ja teenuste ligipääsetavus) põhimõtete tagamist kõikidele inimestele olenemata nende vanusest või tervislikust seisundist.
- Jätkata eluruumide kohandamise ja kodus elamist toetavate nutikate lahenduste kasutuselevõtmist toetavaid projekte, et kõik erivajadustega inimesed saaksid viia oma eluruumid vastavusse oma vajadustega. Peame oluliseks tagada ligipääsetavus kõikidele avaliku sektori asutustele.
- Tõsta toetust saavate puudega laste vanuse ülempiiri 21. eluaastani.
- Suurendada puuetega inimeste sotsiaaltoetuste aluseks olevat sotsiaaltoetuste määra, mille tulemusel suurenevad: puudega lapse toetus, puudega vanaduspensionialise inimese toetus, puudega vanema toetus ja harvikaiguse diagnoosiga lapse toetus kaks korda.
- Vabastada erivajadusega inimesed tervishoiuteenuse visiiditasust.
- Rajada hariduslike erivajadustega lastele senisest rohkem eraldi koole. Hariduslike erivajadustega õpilastel peab olema võimalus õppida endale sobivas haridusasutus.
- Laiendada ülikoolides ja kutseõppeasutustes õppivate erivajadustega õppurite stipendiume.
- Taastada viipekeele tõlkide koolitus kõrgkoolides.
- Tagada erivajadustega üliõpilastele puudest tulenev abi, mis tagaks neile võimaluse osaleda õppetöös.
- Erivajadustega inimeste tööhõive edendamiseks soodustada paindlike töövormide kasutamist ning suurendada töötamiseks vajalike tugiteenuste mahtu (isiklik abistaja, tugiisik, viipekeel jne).
- Täiustada puude tuvastamise meetodikat, välistamaks erinevaid tõlgendusi.
- Ühtlustada omavalitsuste poolt pakutud teenuseid ja toetusi, vastavalt abivajaja tegelikule ja hinnatud vajadusele.

SPORDIPOLIITIKA

Liikumine hoiab vaimset ja füüsilist tervist ning ennetab terviseprobleeme. Soodustame rahvasporti ning suuri tervisespordiüritusi. Hoiame elus pikkade traditsioonidega tuntud spordivõistlused üle Eesti, mis innustavad meie inimesi liikuma ja meelitavad siia külalisi ka mujalt. Eestis tuleb jätkata regulaarselt rahvusvaheliste tippspordiürituste korraldamist, et meie riik oleks tunnustatud ja märgatud spordi ning turismi sihtkohana.

Kõige värskemad Tartu Ülikooli uuringud näitavad, et pooled meie noortest ei liigu piisavalt. Liikumine ning kehaline aktiivsus peaks kuuluma iga noore argiellu.

Eesti ühiskonna sidususele ning ühtekuuluvusele aitab kaasa tippspordi strateegiline ja läbimõeldud arendamine. Tippspordi rahastamine peab olema suurem ning nii treeneri kui ka sportlase elukutse peab olema väärtustatud. Eesti eesmärk peab olema võita kõigilt olümpiamängudel vähemalt üks medal.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

- Asendada tänased stipendiumid spordisüsteemis sportlase palgaga, mis tagaks sinna juurde käivad sotsiaalgarantiid.
- Võimaldada igale üldhariduskooli õpilasele üks tasuta spordi- või huvialaring oma kooli juures.
- Seada riiklikuks prioriteediks inimeste vaimne ja füüsiline tervis. Eesmärgi täitmiseks propageerime üle riigi liikuvat ning sportlikku eluviisi.
- Tõsta kutsekvalifikatsiooniga treenerite palka, võrdsustades nende palgad vähemalt õpetajate miinimummääraga.
- Toetada liikumisharrastuse kontseptsiooni elluviimist. Toetame kohalikke omavalitsusi kergliiklusteede ja terviseradade võrgustike loomisel. Rajame üle Eesti multifunktsionaalseid avalikus kasutuses olevaid spordiväljakuid.
- Arendada ja toetada regionaalseid tervisespordikeskusi igas Eesti suuremas regioonis. Arendame lõpuni Lõuna-Eestis Kääriku ja Tehvandi spordibaasid, Lääne-Eestis Palivere spordikompleksi ning alustame Põhja-Eesti piirkonda uue riikliku spordikeskuse rajamist.
- Soodustada ettevõtete seas sponsorluse pakkumist nii harrastus- kui ka tippspordile läbi maksuerisuste tegemise. Spordi rahastamine peab suurenema nii avaliku kui ka erasektori osalusel.
- Suurendada tööandja maksuvabastust töötaja tervise edendamiseks tehtavatelt kulutustelt. Tõstame tervise edendamiseks tehtavate kulude maksuvaba piirmäära 800 euronit aastas.
- Rajada Tallinnasse Eesti Spordi Maja, et koondada kokku ühte hoonesse meie erinevad spordialaliidud.
- Suurendada Eesti Olümpiakomitee programmi „Team Estonia“ rahastust vähemalt ühe miljoni euro võrra igal aastal.
- Tagada spordivaldkonnale piisav rahastus, et saavutada dokumendis „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ püstitatud eesmärgid.
- Sporditaristu rajamisel arvestada nii tippspordlaste, noorte kui ka vanemaaliste vajadustega.
- Toetada laste liikumisaktiivsuse tõstmist koolides. Iga kooli kõrvale loome koostöös kohalike omavalitsustega jalgrattaparkla.
- Avada koolide välispordirajatised avalikus kasutamiseks. Avaliku sektori rahaga rajatud sporditaristu peab saama maksimaalse kasutuse.
- Laiendada Eesti Olümpiakomitee projekti «Sport kooli!», eesmärgiga suurendada noorte huvi spordi ja liikumise vastu.

- Toetada riiklikult Eestis täna juba toimuvaid tippspordi suurüritusi (näiteks Rally Estonia, WTA tenniseturniir jne) ning tuua siia uusi rahvusvahelisi tippspordi sündmusi. Läbi tippspordi ürituste paraneb Eesti kui turismiriigi maine ning külastatavus ja elavneb majandus.
- Rahastada rohkem ujumise algõpetuse kursusi nii haridusasutustes kui ka täiskasvanutele. Eesti inimeste ujumisoskus ja teadlikkus veeohutusest peab paranema.
- Suunata rohkem vahendeid invaspordi arendamisse. Eesti puuetega inimeste osalus spordis peab tõusma nii harrastajate kui ka tippspordlaste seas. Meie tippspordlastel peab olema võimalus osaleda nii siseriiklikel kui ka rahvusvahelistel võistlustel.
- Taastada spordirühm kaitsevæes, et arendada läbi spordi suuremat ühiskonna kaitsetahet. Oluline on tagada tippspordlastele ajateenistuse läbimiseks tingimused, mis võimaldavad neil enda erialast sportlikku vormi säilitada.
- Jätkata koostöös kohalike omavalitsuste ja Eesti Jalgpalli Liiduga multifunktsionaalsete jalgpalli sisehallide rajamist. Iga Eesti maakond peab saama 2027. aastaks vähemalt ühe multifunktsionaalse sisehalli.
- Ehitada riigi ja erasektori koostöös välja Pirita Velodroomile rahvusvahelistele nõuetele vastav spordikompleks koos sisetrekiga.
- Rajada pallimängualade rahvusvaheliste suurvõistluste korraldamiseks vastav multifunktsionaalne sporditaristu, et Eesti saaks korralda tiitlivõistluste valikmänge ja -turniire.
- Toetada riiklikult olümpianormidele vastava ujula rajamist Tallinnasse.
- Ehitada koostöös Kaitseministeeriumiga Tapale ujula.
- Renoveerida koostöös kohaliku omavalitsusega Narva Kreenholmi staadion ning ehitada välja sealne spordikompleks koos abihoonetega.
- Taastada Eesti kui suusariigi kuulsus ja maine. Liigume edasi suusatunneli projekti ettevalmistamisega koostöös erasektoriga.
- Soodustada ekstreemspordialade arengut Eestis, et edendada harrastussporti noorte seas ning toetada professionaalsete ekstreemspordlaste püüdlusi saavutamaks rahvusvaheliselt häid tulemusi. Loomes programmi koostöös erasektoriga ekstreemhallide rajamiseks Eesti eri piirkondadesse.
- Renoveerida koostöös kohaliku omavalitsusega rahvusvaheliste tiitlivõistluste korraldamiseks sobiv Kadrioru staadion.
- Arendada koostöös kohaliku omavalitsusega välja Võrumaa uisukeskus.
- Panustada riiklikult Tallinna „Euroopa Spordipealinn 2025“ programmi ja tegevustesse.
- Tugevdada riigi rolli koostöös ühiskondlike ja rahvusvaheliste organisatsioonidega võitlemaks dopingut ning spordivõistlustega manipuleerimise vastasesse võitlusesse, et tagada puhas ja aus sport.
- Toetada riiklikult e-spordi arengut koostöös erasektoriga.
- Tagada igale põhikooli õpilasele koolipäeva õppeprogrammi raames vähemalt 60 minutit aktiivset liikumist.

TERVISHOIUPOLIITIKA

Riigi prioriteediks on inimeste hea vaimne, füüsiline, emotsionaalne ning sotsiaalne tervis, mille saavutamisse tuleb panustada kõigis eluvaldkondades. Eesti tervishoid peab olema kõigile inimestele kättesaadav. Seisame solidaarse tervishoiu mudeli ja inimkeskse tervishoiukorralduse eest, mis on orienteeritud patsientide ja tervishoiutöötajate vajadustele. Eestile ei sobi konkurentsile ja kasumile rajatud tervishoiusüsteem, mis keskendub vaid teenuste mahu suurendamisele. Tervishoiusüsteem peab lähtuma inimeste vajadustest ja ravikvaliteedi tõstmisest ning tuginema tervisevaldkonna osapoolte koostööle.

Eesti tervishoiusüsteem on innovaatiline ning kaasaegne. Meie arstidele, õdedele ning teistele tervishoiusektoris töötavatele inimestele tuleb tagada konkurentsivõimeline palk ning kaasaegsed töötingimused. Riiklik tellimus arstide, õdede, proviisorite ja teiste meditsiinitöötajate koolitamiseks peab suurenema, kuna meie elanike ravivajadused kasvavad tulevikus veelgi. Oluline on suunata täiendavalt raha ennetustegevusele, et vähendada hilisemaid ravikulusid tervishoius.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

- Tõsta inimeste tervena elatud eluaastaid ning oodatavat eluiga.
- Suunata tervishoidu lisaraha, et parandada arstiabi kättesaadavust ning vähendada ravijärjekordi. Peame oluliseks kvaliteetse eratervishoiu arengut ning koostööd avaliku ja erasektori vahel tervishoiusüsteemis.
- Tagada kõigile Eestis elavatele inimestele ravikindlustus.
- Parandada tervishoiuteenuste kättesaadavust ja kvaliteeti investeerides e-tervise lahendustesse, tervise-tehnoloogiatesse ning personaalmeditsiini arendamisse.
- Kaitsta inimeste terviseandmeid ning tagada andmekaitsereeglite täitmine.
- Tagada patsiendikindlustuse ja vaktsiinikindlustuse õiglane ja efektiivne toimimine.
- Hoida arstide, õdede ja teiste meditsiinitöötajate palk konkurentsivõimelisena, et ennetada nende lahkumist teistesse riikidesse ning motiveerida juba lahkunud tervishoiutöötajaid Eestisse naasma.
- Rajada riigi ja kohaliku omavalitsuse koostöös Tallinna Haigla, et tõsta meditsiiniteenuste kvaliteeti ja arstiabi kättesaadavust Põhja-Eestis.
- Hoida ja arendada igas maakonnas vähemalt ühte haiglavõrgu arengukava haiglat.
- Muuta maakondade üldhaiglate rahastamine eelarveliseks, et tagada ühtlaselt kogu Eestis arstiabi kättesaadavus, arvestades piirkondade vajadusi.
- Suurendada esmatasandi arstiabi kättesaadavust maakondades, seda ka õhtustel tundidel ja nädalavahe-tustel. Analüüsime praegust perearstisüsteemi, tagamaks jätkusuutlik esmatasandi tervishoid.
- Jätkata tervisekeskuste rajamist ja kaasajastamist kogu Eestis.
- Arendada apteegiteenuseid, sh integreerida apteegivõrk paremini esmatasandi tervishoiuga.
- Tagada patsientidele ja puuetega inimestele paremad võimalused taastusravile pääsemiseks.
- Tugevdada riikliku tervishoiusüsteemi juhtimist, et vastutus oleks selgelt määratletud ja tõhusalt kontrolli-tud. Tervishoiuvõrgustik (haiglad ja tervisekeskused) peab olema patsientide vajadusi arvestades planeeritud ja vajaduspõhiselt rahastatud.
- Suurendada tulemuspõhise rahastamise osakaalu tervishoiusüsteemis koos järelevalve tõhustamisega.
- Vähendada inimeste omaosalust tervishoiuteenuste (sh hambaravi) eest tasumisel.
- Kahekordistada kehtivaid hambaravihüvitusi ning vähendada inimeste omaosalust. Seome hambaravihüvi-tise lahti haigekassa lepingutest ning isikustame selle.
- Tagada koostöös haigekassaga igas maakonnas ortodonditeenus. Suurendame riiklikku tellimust uute or-todontide koolitamiseks, et vähendada ravijärjekordi ning tõsta teenuse kättesaadavust.

- Alandada ravimite käibemaksu määra üheksalt protsendilt viiele ning vabastada retseptiravimid käibemaksust.
- Tagada haiguspäevade hüvitamine alates teisest päevast töötajale koostöös riigi ja tööandjaga.
- Propageerida iga-aastaseid tervisekontrole ning võimalust neid töökohtadel läbi viia.
- Jätkata ja laiendada Tartu Ülikooli geenivaramu programmi ning pakkuda tulemuste põhjal isikustatud ravimeid ja terviseteenuseid.
- Töötada välja „Vähitõrje tegevuskava 2020-2030“ rakenduskava ning alustada selle elluviimist.
- Suurendada teavitustööd laste ja riskirühmade immuniseerimise, hambaravi ja tervisliku toitumise kohta.
- Edendada terviseteadlikku käitumist ja tervislikke eluviise – igaüks meist peab oma tervise hoidmisse ka ise panustama.
- Suurendada tööandja maksuvabastust töötaja tervise edendamiseks tehtavatelt kulutustelt. Tõstame tervise edendamiseks tehtavate kulude maksuvaba piirmäära 800 euronit aastas.
- Pöörata erilist tähelepanu laste ülekaalulisuse ning sõltuvushäirete, sh nutisõltuvuse vähendamisele.
- Tõsta inimeste teadlikkust ja suurendada ennetustööd alkoholi tarbimise vähendamiseks.
- Tõsta ennetustegevuste mahtu, sh sõeluuringutes osalemise määra koostöös perearstide ja kogu tervisesüsteemiga.
- Tõsta uimastisõltlaste ravi ja rehabilitatsiooni mahtu ning uute tõenduspõhiste uimastiennetuse meetodite kasutamist.
- Luua regionaalseid toetusmeetmeid, mille abil aitame tervishoiutöötajaid elama ja töötama maapiirkondadesse. Rakendame selleks riigi toel ehitatavaid üürimaju.
- Suurendada vastuvõttu tervishoiutöötajate erialadele Tartu Ülikoolis ja tervishoiu kõrgkoolides ning arendada järjepidevalt ja kaasajastada nende väljaõpet.
- Tõhustada ennetustööd vähendamaks õnnetussurmasid ja suitsiide. Oluline on tõsta inimeste teadlikkust ning esmaabi oskusi vaimse tervise hoidmiseks.
- Panustada senisest enam vaimse tervise valdkonda ning parandada psühholoogi ja psühhiaatri teenuse kättesaadavust. Suurendame riiklikku koolitustellimust vastavatele erialadele.
- Teha tihedat koostööd vaimse tervise valdkonnas tegutsevate organisatsioonidega ning parandada vaimse tervise häireid ja riskikäitumist ennetavate programmide kättesaadavust.
- Vaadata üle vaimse tervisega seotud tervishoiuteenuste riiklik nimekiri ning laiendada erinevate grupiteraapia meetodite ja teenusepakujate osa. Tagame teenuse kättesaadavuse parandamiseks riigieelarvelised vahendid.
- Käivitada tervise hoidmise programm haridusasutustes. Üle Eesti tuleb tagada kõikides koolides kooliõdede, tervisedendusspetsialistide ning psühholoogide olemasolu.
- Suurendada koostööd haigekassa ja ravimitootjate vahel parandamaks uute ravimite kättesaadavust Eestis. Haigekassa peab arvestama uute ravimite puhul ravimist saadud positiivset ravitulemit ning sõltuvalt saavutatud eesmärkidest jagama rahalisi riske.
- Suurendada tähelepanu harvikaigustele. Peame oluliseks uue riikliku arengukava koostamist koos tegevuskava ning selle juurde käiva rahastusega.
- Suurendada haigekassa rahastust erinevatele ennetustegevustele, sh propageerida liikumist ja tervislikke eluviise kõigis vanuserühmades eesmärgiga vähendada inimeste ravikulusid.
- Suurendada palliatiivravi rahastust ja kättesaadavust Eestis.

TÖÖTURUPOLIITIKA

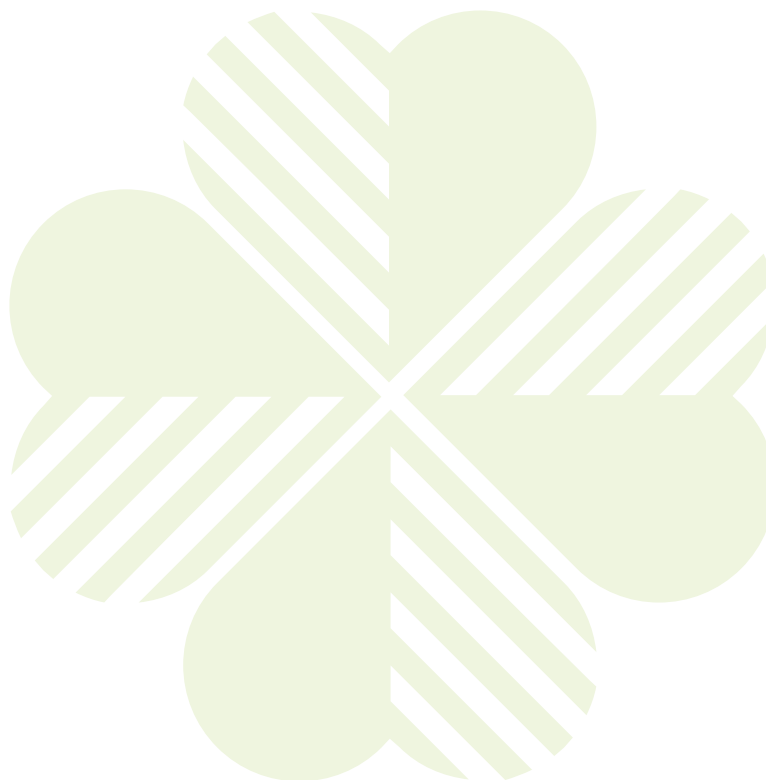
Eesti riik väärtustab siin elavaid inimesi ja tegutsevaid ettevõtteid. Riigi roll on pakkuda maksimaalselt head majanduskeskkonda uute töökohtade loomiseks. Keskerakond toetab aktiivset tööturupoliitikat, mis aitab luua ja tagada töövõimalusi eeskätt kohalikele inimestele. Peame vajalikuks laiapõhjalist koostööd riigi ja tööturu osapoolte ehk ametiühingute ning tööandjate vahel. Eesti tööõigust tuleb kaasajastada ning tööturгу sotsiaalselt turvalise ja konkurentsivõimelisena hoida.

Riigi roll ja kohus on toetada raskustesse sattunud inimesi vajalike toetuste ning ümberõppe võimalustega uue sobiva töökohta leidmiseks. Läbi innaovatsiooni ja tehnoloogia arengu aidata kaasa Eestis oleva tööjõupuuduse leevendamisele. Tööturg peab olema paindlik ning arvestama riigi võimalusi ning soodustama konkurentsivõimet. Haridus- ja teaduspoliitika peab arvestama tööjõuturu vajadustega ning nägema ette innovatsioonist tingitud suuri muudatusi erinevates sektorites.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

- Soodustada tööhõive kasvu, pöörates tähelepanu alahõivatud gruppidele (noored, vanemaealised, vähenenud töövõimega inimesed). Uute töökohtade loomisel ning täitmisel tuleb eelistada kohalikku tööjõudu.
- Ergutada kõrge lisandväärtusega töökohtade loomiseks tehnikaharidust koolides ning jätkata elukestva õppe põhimõtete rakendamist inimeste teadmiste ja oskuste ajakohastamisel.
- Laiendada tööhõive suurendamiseks ümberõppe, täiendkoolituste ja täiskasvanuhariduse võimalusi ning riiklikke tööturu tugiteenuseid.
- Tõsta ühiskonnale eeskujuks peresõbralikke ettevõtteid, kes avavad oma töötajate laste tarbeks hoiutubasid, võimaldavad emadel ja isadel teha kaugtööd ning hoolitsevad selle eest, et väikelaste vanemad saaksid võrdselt teistega oma kutsetöole pühenduda ja ametiredelil edeneda.
- Kaasajastada töötuskindlustussüsteemi ning võimaldada vähemalt osalist hüvitist ka omal soovil töölt lahkujatele.
- Suurendada tööandja maksuvabastust töötaja tervise edendamiseks tehtavatelt kulutustelt. Tõstame tervise edendamiseks tehtavate kulude maksuvaba piirmäära 800 euronit aastas.
- Suurendada ausa konkurentsi toetamiseks Maksu- ja Tolliameti vahendeid võitluseks varimajanduse ning ümbrikupalkadega.
- Arendada täiskasvanute digioskuseid, et tõsta tootlikkust ning meie inimeste konkurentsivõimet kiirelt areneva majanduse ja tööturu tingimustes.
- Vähendada soolist, ealist ja rahvuspõhist palgalõhet, mille aluseks on koostöö ning läbipaistev ja õiglane palgapoliitika nii avalikus kui erasektoris.
- Suurendada riigi- ja rahvuspühadega seonduvate puhkepäevade arvu. Muudame puhkepäevaks sellele eelneva või järgneva tööpäeva juhul kui rahvus- või riigipüha langeb nädalavahetusele.
- Tagada riigipalgaliste töökohtade õiglane regionaalne jaotus. Avaliku sektori töökohtade väljaviimisega pealinnast tuleb jätkata, võimaldades ka kaugtöö tegemist.
- Jätkata kolmepoolseid läbirääkimisi (riik, tööandjad ja ametiühingud) alampalga kokkuleppimisel ja teistes tööturгу mõjutavates küsimustes.
- Kaasata riikliku tööpoliitika väljakujundamisse ka väikeettevõtete esindusorganisatsioonid.
- Kaasata senisest enam ametiühinguid töötajate heaolu ja õigusi puudutavasse seadusloomesse.
- Luua õigusselgus platvormitöö mõiste ja maksunduse osas. Tagame platvormitöötajatele vajalikud sotsiaalsed garantiid (tervise-, töötus- ja pensionikindlustus) koos kollektiivse esindamise õigusega.
- Soodustada osalise töövõimega inimeste tööturule integreerimist ja elukestvat õpet ning töötute ümberõpet.

- Arendada eakatele ja erivajadustega inimestele sobilikke ning paindlikke töövõimalusi, et toetada nende aktiivset osalemist tööturul ja ühiskonnaelus.
- Toetada aktiivsete tööturumeetmete ja noorsootöö abil mittetöötavate ning mitteõppivate noorte (NEET-noorte) tööellu suunamist.
- Suurendada järgmise nelja aasta jooksul alampalka, et Eesti kehtiv alampalk oleks üle 1000 euro kuus. Tagame alampalga järjepideva tõusu, et vähendada palgavaesust ja ebavõrdsust tööturul.
- Võimaldada täiendavate vabatahtlike sissemaksete tegemist kogumispensionini. Anname II pensionisambast lahkunutele võimaluse erakorraliselt süsteemiga uuesti liituda.
- Tagada alates teisest päevast töötajale haiguspäevade hüvitamine koostöös riigi ja tööandjaga.
- Suurendada riigiametite ja ametnike rolli nõustamaks ettevõtteid hea ja turvalise töökeskkonna loomisel.
- Kasutada avalikus sektoris enam tähtajalist töösuhet. Soodustame erinevates riigiasutustes- ja ametites töötajate rotatsiooni ja konkurentsi.
- Parandada tööohutust ning tõsta töötervishoiuteenuste kättesaadavust. Suurendame läbi riikliku tellimuse töötervishoiu spetsialistide arvu.
- Kehtestada välistöötajate puhul teatud sektorites sektoripõhine keskmisest palgast suurem palganõue, arvestades sektori majandusnäitajaid ja konkurentsivõimet.
- Vaadata üle töölepinguseadus ning ajakohastada seda tööturu olukorda arvestades.
- Soodustada senisest enam tööandja võimalusi oma töötajatele lastehoiuteenuse pakkumiseks, selleks vaatame üle tänased kehtivad regulatsioonid.
- Suurendada kollektiivlepinguga seotud töötajate hulka Eesti tööjõuturul.

VÄLISPOLIITIKA

Ajal kui Euroopas on taas sõda, on Eesti välispoliitika suunatud riigi sõjalise ja majandusliku julgeoleku kindlustamisele. Tegevusele, mis tagab riigi iseseisvuse, põhiseadusliku korra, eesti keele ja kultuuri säilimise ning turvalisuse. Kinnistame Eesti liikmelisust Euroopa Liidus ja NATO-s ning kahepoolset koostööd samameelsete riikidega terves maailmas. Eesti huvides on, et kogu maailmas edendataks väärtuspõhist poliitikat, järgitaks rahvusvahelist õigust ja õigusriigi põhimõtteid ning tagataks inimõigused.

Euroopa Liit peab toimima tugeva ja ühtsena ka erinevates kriisisituatsioonides. Koostöö erinevate liikmesriikidega tagab meile parema majanduskeskkonna ja loob turvalisema Euroopa. Oluline on inimeste vaba liikumine liikmesriikide vahel ning kogu Euroopa terviklik areng. Eesti huvides on Euroopa Liidu ja NATO laienemine.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

- Nõuda reeglitel põhineva maailmakorra kaitsmist, mis on väikeriikide julgeoleku garantiiks. Seisame ÜROs ja teistes asjakohastes organisatsioonides kindlalt vastu rahvusvahelise õiguse rikkumistele ning nõuame süüdlaste karistamist.
- Edendada tugevaid suhteid Euroopa Liidu partnerite, Ameerika Ühendriikide, Ühendkuningriigi ja teiste samameelsete Euroopa väärtusi tunnustavate riikidega.
- Abistada Ukrainat mitmekülgset sõja võitmisel ja territoriaalse terviklikkuse taastamisel, sõjajärgsel ülesehitamisel, demokraatlike reformide läbiviimisel ning Euroopa Liitu ja NATOsse pürgimisel.
- Teha tihedat koostööd NATO liitlastega, et Eesti kaitsmiseks oleks tegelikule kaitsevajadusele vastav liitlasvägede kohalolek. Toetame NATO avatud uste poliitikat.
- Seista aktiivselt inimõiguste, ajakirjandusvabaduse ja demokraatia tugevdamise eest, tugevdada inimõigusdiplomaatiat ning arendada kahepoolseid suhteid arengukoostöö kaudu.
- Seista ka praegusel keerulisel ajal Euroopa Liidu nelja põhivabaduse eest. Igal liikmesriigil peab alles jääma otsustusvabadus enda siseriiklike küsimuste üle.
- Tegutseda aktiivselt Euroopa Liidus Eesti seisukohtade kaitsmisel ja jõustamisel, et hoida meie inimesi ja ettevõtteid.
- Nõuda Euroopa Liidult liikmesriike puudutavatesse kriisidesse varajast ja kiiret sekkumist.
- Suurendada teavet inimestele ja ettevõtetele Euroopa Liidu poolt algatatud või vastu võetavate otsuste kohta.
- Aidata Euroopa Liidul saavutada kokkulepitud kliimaeesmärged ning suurendada rahvusvahelist koostööd keskkonnaküsimustes, et ennetada ja leevendada kliimamuutustega kaasevaid probleeme.
- Tugevdada ja kindlustada Euroopa Liidu piiri. Läbipaistev ning ühetaoline migratsioonipoliitika on Euroopa riikide siseturvalisuse stabiilsuse garant.
- Tugevdada rahvusvahelise koostöö kaudu Eesti küberjulgeolekut ning olla selles teemas eestkõneleja.
- Tihendada koostööd samameelsete Läänemere äärsete riikidega, et hoida ühiseid väärtusi ning tugevdada koostööd kaitse-, majandus- ja keskkonnaküsimustes.
- Astuda täiendavaid samme välisinvesteeringute toomiseks Eestisse. Peame oluliseks, et kõik riigiasutused ja ministriumid teeksid selles vallas suuremat koostööd.
- Arendada Eesti saatkondade ja esindajate võrgustikku meile olulistest majandus- ja välispartnerriikides, et tagada meie riigi ja ettevõtete konkurentsivõime.
- Aidata Eesti ettevõtteid uutele välisurgudele sisenemisel, et leevendada Venemaa Ukraina vastase agressiooni põhjustatud majandusprobleeme.
- Seista vastu autoritaarsete riikide investeeringutele Eestisse ja meie regiooni kriitilisse infrastruktuuri.

- Tagada Eestile vajalikud infrastruktuuri ühendused nii Euroopaga kui üleilmselt, et suurendada Eesti atraktiivsust ettevõtluse arendamise ja turismi sihtkohana.
- Suurendada Eesti püüdlusi rahvusvahelistes organisatsioonides oluliste ametikohtade saamisel.
- Toetada riiklikult rahvusvaheliste suur- ja spordiürituste toimumist Eestist, et läbi selle suurendada Eesti tuntust maailmas.
- Toetada Eesti osalemist 2025. aasta maailmanäitusel Jaapanis Osakas.
- Suurendada maailmas Eesti kui tugeva e-riigi kuvandit. Peame oluliseks jätkata ja laiendada e-residentsuse programmi.
- Aidata kaasa meie idufirmade kasvamisele ja arengule kogu maailmas. Soodustame nende kasvukeskkonda kodumaal ning peakorterite jäämist Eestisse.
- Tugevdada sidet Eesti kogukondadega välismaal, et edendada, säilitada ja toetada välismaal eesti kultuuri, koole ja keeleõpet.

ÕIGUS- JA KODANIKUÜHISKONNA POLIITIKA

Eesti riik peab soodustama suuremat inimeste sõnaõigust otsedemokraatia rakendamisel ja poliitikas. Esindusdemokraatia kvaliteedi tõstmisel on oluline roll anda rahvale võimalus presidenti otse valida. Kodaniku rolli aitavad teostada piisav ja kvaliteetne kodanikuharidus ning poliitika ja valitsemise teave.

Riigivalitsemine peab olema läbimõeldud ja hästi korraldatud. Valitsemislahendused peavad aitama poliitilisi eesmärke teostada, teadmispõhiselt ja strateegiliselt arengut kavandada ning tulemuslikult ellu viia. Riigivõimu tuleb teostada austusega inimeste ja nende põhiõiguste vastu. Hoolivus, sallivus ja vabadus on meile ühiskonna põhiväärtused.

Eesti on tugeva kodanikuühiskonnaga riik, kus väärtustatakse kolmanda sektori tegevust ja inimeste vabatahtlikku panust riigi hüvanguks. Eesti seadusloome peab rõhku pöörama bürokraatia vähendamisele ning õigusloome kvaliteedile. Eesti on õigusriik, mis teenib siinsete elanike huve.

KESKERAKOND PEAB VAJALIKUKS:

DEMOKRAATIA JA RIIGIKORRALDUS

- Seadustada presidendi otsevalimine.
- Suurendada Riigikogu võimusi kvaliteetselt oma rolli täita. Riigikogu peab suutma valitsuse tööd sisuliselt kontrollida ja hinnata. Tagame tugimeeskonna parlamendiliikmetele, kes parandab teabe kättesaadavust ning analüüsi- ja hindamise võimekust.
- Suurendada parlamentaarset kuulamist. Rahvaesindusel peab olema õigus senisest rohkem iseseisvalt teavet küsida ja kasutada. Kesksete riigiasutuste juhid peavad vähemalt kord aastas parlamendile aru andma.
- Tagada valitsuse liikmetele operatiivsem võimalus oma poliitika elluviimiseks.
- Toetada mitmekesist otsedemokraatiat, näiteks rahvaküsitlused, rahvahääletused, osalusveebid, arutlev hääletamine, planeerimistöodad ja kaasav eelarve. Arendame koostöös ülikoolidega kodanikuharidust.
- Seadustada rahvaalgatus, andes 25 000 kodanikule õiguse algatada eelnõu, mida Riigikogu peab menetlema parlamendi täiskogu ees.
- Rahastada riigieelarvest eesti-, vene- ja ingliskeelse meedia arendamist Eestis, et hoida kogu ühiskond ühtses informatsioonis.
- Langetada kandideerimisõiguslik iga nii Riigikogu kui ka Euroopa Parlamendi valimistel 18. eluaastale.

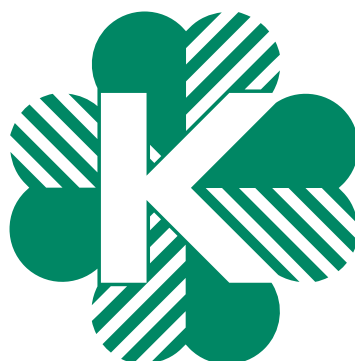
ÕIGUSLOOME JA -KAITSE

- Suurendada seadusloome kvaliteeti ja vähendada läbi riigipoolse reguleerimise üldist bürokraatiat.
- Tagada Eesti inimeste põhiseaduslikud õigused ning nende kaitse nii kodu- kui ka välismaal. Oma õiguste kasutamine ja tagamine peab olema inimeste jaoks arusaadav ja taskukohane.
- Suurendada vaidluste ja kaebuste kohtuvälisest lahendamist. Õiguskaitse süsteem peab suutma toimida professionaalselt ja erapooletult.
- Hüvitada omandireformi käigus tekkinud ebaõiglus neile inimestele, kes oma kodudest välja tõsteti ning kellel puudus võimalus oma elamispiind erastada. Kompenseerimisel tuleb lähtuda ekspertidelt tellitud uurimistöös tehtud ettepanekutest ja koostatud andmebaasist.
- Taastada kohtunike sotsiaalsed tagatised, mis motiveeriks kohtunike pikaajalist töötamist ja oleksid võrdväärsed Euroopa Liidu liikmesriikides kohtunikele tagatud sotsiaalsete garantiidega.
- Vähendada seadusandlike meetmetega kohtute töökoormust, vabastades kohtunikud õigusemõistmisega mitteseotud ülesannete täitmisest.

- Eraldada kohtute juhtimine Justiitsministeeriumi alt ning luua eraldiseisev sõltumatu ja kohtunike kontrolli all olev kohtute haldusorgan, tingimusel, et kohtutele on tagatud vajalikud eelarvelised vahendid. Tagada kohtutele koos teiste põhiseaduslike institutsioonidega õigus osaleda riigieelarve koostamisel.
- Viia kriminaaluurimise protsessi sisse täiendused, mis tagaksid kodanike põhiõigused ja uurimisorganite mõistliku menetlusaja kohtueelses uurimises.

RIIGIKORRALDUS JA KODANIKUÜHISKOND

- Toetada kogukondade omaalgatust, ettevõtlikkust ja ühistegevust.
- Piirata poliitilist reklaami. Loo me kõigile erakondadele võrdsed võimalused kampaania mahtude ja ajalise ressursi osas avalikus meedias.
- Läheneda riigireformile mõistlikult, arvestades inimeste ootusi ning tõstes poliitika ja valitsemise kvaliteeti.
- Riigi targemat toimimist, selleks tuleb senisest enam poliitikakujundamisse ja valitsemisse tuua ülikoolide ja muud erialateadmused. Kasutame riigijuhtimisotsuste kujundamisel ekspertarvamusi ning ühiskonnauuringuid.
- Tagada avalikus sektoris haritud, kõrge haldussuutlikkuse ja hea kvalifikatsiooniga töötajad. Töötajate väljaõpe ja täiendkoolitus tuleb korraldada koostöös ülikoolidega.
- Suurendada kohalike omavalitsuste otsustuspädevust ning eelarvet. Riigi tasandil tuleb lahendada ainult üldriikliku tähtsusega küsimusi. Riigi keskvalitsus, kohalikud omavalitsused, nende liidud ja muud koostöövormid peavad moodustama hästitoimiva mitmetasandilise valitsemise süsteemi.
- Arendada e-teenuste kvaliteeti ja turvalisust, pidades silmas kogukulusid ja turvariske. Pöörame tähelepanu inimeste põhiõiguste ja privaatsuse kaitsele e-teenuste kasutamisel. E-teenused ei tohi ära lõigata inimeste võimalusi poliitikute ja riigiga otse suhelda.
- Arendada heategevuses paremaid võimalusi eraraha kaasamiseks. Ettevõtete ja eraisikute annetuste soodustamiseks analüüsime maksupoliitika muutmist.
- Soodustada sotsiaalset ettevõtlust ning omatulu teenivaid vabaühendusi. Aitame vähendada bürokraatiat sotsiaalse ettevõtluse soodustamiseks ning uute innovaatiliste lahenduste kasutamiseks vabaühendustes.
- Kutsuda ellu riiklik vabatahtlikkuse register, kuhu on koondatud inimesed, keda riik saab erinevate kriiside lahendamiseks operatiivselt kaasata.

Keskerakond

**JULGELT INIMESTE
HEAKS!**